

VILIAM LONGAUER

Hodnotia svoju prácu

Nastúpila jeseň. Prekrásna pestrofarebná príroda i žižlivé počasie umožňuje vychutnať si ju plným dúškom. Prechádzkami, turistikou.

Vo farbách jesene nachádzame aj veľa striebornej farby. Je to aj tým, že sa schádzajú členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, aby zhodnotili na schôdzkach v 753 základných organizáciách svoju prácu a činnosť a zároveň si postavili nové méty v zmysle plnenia uznesení XV. zjazdu SZPB pre budúcoročné obdobie. Oblastné výbory SZPB na Slovensku koordinujú a nezištne pomáhajú výborom základných organizácií zvládnuť túto náročnú úlohu. Plány činnosti a cielavedomých aktivít oblastných výborov sú základom pre nadväzujúcu činnosť základných organizácií, ktoré obohacujú svoju prácu o vlastné, miestne aktivity, zvyčajne organizované v spolupráci s miestnou samosprávou a občianskymi združeniami.

Hlavnou činnosťou základných organizácií nie je len príprava a organizovanie podujatí k výročí oslobodenia obce, Slovenskému národnému povstaniu, zabezpečenie účasti svojich členov na Stretnutí generácií v Kališti, na Duklianskych oslavách, Povstaleckých víťazoch atď., ale je to aj citlivá práca venovaná starostlivosti o svojich členov. Starší a priami účastníci bojov si zaslúžia úctu, ale už nemôžeme od nich žiadať, aby sa zúčastňovali náročných aktivít. Ich nemôžeme nahradiť. Sú tu mladší, ktorí sú povinní niesť štafetu odkazu SNP a protifašistického boja v súčasnosti i do budúcnosti. Preto je potrebné starať sa o členskú základňu, udržanie základných organizácií v mieste bydliska, spolupracovať s Jednotou dôchodcov Slovenska, ale aj s učiteľmi, ženami, mladými ľuďmi. Získavať nových členov SZPB je našou povinnosťou.

Ponúkajme náš časopis Bojovník, našu Ročenku, nech sa verejnosť viac dozvie o poslaní a cieľoch, o našej činnosti a celospoločenských aktivitách v záujme rozvoja slobodného života a demokracie, v záujme šťastného života nás všetkých.

Opäť munícia

Delostreleckú mínu našla 25. októbra pri zbere ovocia v záhrade rodinného domu 39-ročná žena z obce Kečovo v okrese Rožňava. Miesto nálezu policajti zaistili a za účelom zneškodnenia munície privolali pyrotechnika. „Ten na mieste zistil, že ide o delostreleckú mínu kalibru 82 mm z obdobia druhej svetovej vojny. Mínu zaistil a previezol na jej zneškodnenie,“ uviedol košický krajský policajný hovorca Alexander Szabó. Polícia v tejto súvislosti upozorňuje občanov, aby pri nájdení akejkoľvek munície ju za žiadnych okolností nebrali do rúk a nepremiestňovali. Je potrebné zapamätať si miesto nálezu. Vždy je potrebné, aby každý nález občania oznámili na bezplatnom čísle 158. **red TASR**

Prvý bol oslobodený Kalinov

Kalinov, ako prvá zo slovenských obcí, oslávila 22. septembra 68. výročie svojho oslobodenia. Obec ležiaca asi osem kilometrov od okresného mesta Medzilaborce si zároveň pripomenula 408. výročie prvej písomnej zmienky pochádzajúcej z roku 1604.

Slávnostnou atmosférou predchnutá zádušná svätá liturgia za všetkých padlých počas oslobodzovania obce sa konala v miestnom gréckokatolíckom chráme Presvätej Bohorodičky. Po panychíde sa účastníci osláv, medzi nimi generálna konzulka Ukrajiny O. Benč, honorárny konzul RF pre Košický a Prešovský kraj L. Štefko, poslanec VÚC a primátor mesta Medzilaborce I. Solej, prednosta ObÚ v Humennom I. Múdry, členka PÚR SZPB G. Rosičová, ako aj delegácia Združenia slovenskej vzájomnosti vedená M. Sidorom presunuli k Pamätníku oslobodenia. Ten pripomína, že Kalinov oslobodili 21. septembra 1944 v rámci útočnej Východokarpatskej operácie Červenej armády vojaci 3. horského streleckého zboru 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu. Pri súsoší akad. soch.

Pietna spomienka oslobodenia Kalinova.

Foto: G. Kantulák

F. Gibalu znázorňujúcom sovietskeho vojaka-osloboditeľa držiaceho v rukách nad hlavou dieťa – symbol nového života – sa uskutočnil pietny akt polozenia vencov a kytíc vďaka. Po jeho skončení nasledoval krátky kultúrny program, v ktorom okrem prednesu básne vystúpilo duo Petrašovských z Humenného.

„Do histórie druhej svetovej vojny sa boje vo Východných Karpatoch zapísali ako mimoriadne ťažké a krvavé.

Z hľadiska antifašistickej koalície to bola svätá vojna v záujme zachovania ľudskej civilizácie. Každý zmarený ľudský život – vojaka či civilistu, každá kvapka ľudskej krvi však prispeli k porážke nepriateľa, urýchlili koniec vojnového besnenia,“ uviedla G. Rosičová. V tejto súvislosti pripomenula slová veliteľa 1. ukrajinského frontu maršala I. S. Koneva: „Alebo cez Karpaty prejdeme, alebo v nich padneme...“ Ďalej dodala,

že urputné boje vo východokarpatských horách otvorili cestu k definitívnemu oslobodeniu našej vlasti. Aj z tohto dôvodu sa Kalinov, ako prvá oslobodená obec na území Slovenska, stal symbolom oslobodzovania vtedajšieho Československa.

Oslavy pokračovali prijatím hostí starostom obce J. Kocanom na obecnej úrade. Vyvrcholením priebehu slávnostného dňa bol popoludňajší bohatý kultúrny program. **Gabriela ROSIČOVÁ**

Deti kreslili SNP

Pohľad na výtvarné práce detí.

Foto: il

Pri príležitosti 68. výročia spomienkových osláv leteckej tragédie na Flóse v katastri obce Gemerská Poloma na návrh Oblastného výboru SZPB v Rožňave starosta obce Ján Chanas vyhlásil súťaž výtvarnej tvorivosti detí, ktorej sa zúčastnili deti z Materskej školy a Základnej školy Petra Kellnera Hostinského v Gemerskej Polome. Do výtvarnej súťaže sa zapojilo 55 detí.

Slávnostná vernisáž výstavy detských výtvarných prác pod názvom SNP očami detí a Letecká tragédia na Flóse prekvapila porotu, ale aj účastníkov slávnostného zasadnutia oblastného výboru pri príležitosti 68. výročia leteckej tragédie na Flóse. Porota mala 16. októbra neľahkú úlohu. Aj keď téma bola daná, obávali sme sa, že pre detské srdiečko nie veľmi blízka. „Deti MŠ a žiaci ZŠ z Gemerskej Polomy dokázali svoje výtvarné zručnosti, kreativitu (Pokračovanie na str. 2)

Deti kreslili SNP

(Dokončenie zo str. 1)

a tvorivosť,“ konštatoval riaditeľ ZŠ Petra Kellnera Hostinského v Gem. Polome Juraj Matejsko.

V prácach detí z MŠ Gemerská Poloma dominovali postavy, postavičky a príroda, zaujímavá bola práca 5-ročného Samuela Šimona s názvom Vojak Janko, 5-ročná Laura Kučerová sa zhostila témy Na bojisku a aj výtvarná práca 5-ročnej Anety Ferencovej Pamätník SNP v Gemerskej Polome oslovila prítomných.

Výtvarná tvorivosť žiakov ZŠ bola na vysokej úrovni, zaujímavá bolo práca Simony Šašákovéj a práca Paľky Hatvaníkovéj, žiačok 6. A triedy, ktoré výtvarne znázornili Posledný let havarovaného lietadla na Flóse. Miško Jeroga, žiak 4. A triedy, zaujal témou Boje o obec Gemerská Poloma.

Podľa počtu vystavených prác, ich úrovne spracovania a celkového ohlasu, ktorý táto súťaž znamenala, možno konštatovať, že výtvarná súťaž bola veľmi dobrá forma spätnej väzby medzi školou, históriou a životom v obci Gemerská Poloma, ale aj obsahom slávnostného zasadania Oblastného výboru SZPB v Rožňave.

Záverom predseda SZPB Pavol Sečkář poďakoval starostovi obce Jánovi Chanasovi a predsedovi ZO SZPB v Gemerskej Polome Jurajovi Sústrikovi za to, že motivovali, zaujali a súčasne stimulovali deti ku tvorivej výtvarnej aktivite, veď deti sú tvorcami súčasného i budúceho. Nikdy nesmieme zabudnúť na to že, deti v každej epoche spoločenského rozvoja žijú tým, čím žije národ.

Irena LACKOVÁ, taj. Obv SZPB v Rožňave

Mládež v Gemerskej Polomke sa zaujíma o udalosti druhej svetovej vojny.

Foto: II

V Bojniciach hodnotili

Na hodnotiacej členskej schôdzi hovoril predseda ZO SZPB Vladimír Novotný

o priebehu osláv 68. výročia SNP v Bojniciach.

Členovia našej ZO sa zú-

častnili na stretnutí generácii v Kališti, na Jankovom Vŕšku, v Banskej Bystrici

Bojničania na Kališti.

Foto: zg

a na Dukle. Kladne hodnotil, že sa na týchto oslavách zúčastňuje čoraz viac mladých ľudí. Aj to, že majú záujem vnúčať, ktoré sú hrde na svojich prastarých otcov a mamy, ktorí bojovali za našu slobodu.

Mladých zaujali nielen oslavy v Kališti, ale najmä mladé stromčeky vysadené za vypálené dediny – a tých bolo naozaj veľa.

Okolie Kališťa je poznačené hrôzou, ktorá sa tam stala pred 68 rokmi, a i teraz, napriek tomu, že okolie je prekrásne, je tam tú hrôzu cítiť.

Náš čestný predseda Oskar Bielik odovzdal predsedovi ZO SZPB Vladimírovi Novotnému Medailu M. R. Štefánika III. stupňa za záslužnú prácu vo zväze.

Zdenka GREGUŠOVÁ

Poznávací zájazd

Iba nedávno sme oslávili 68. výročie SNP a prebehli aj oslavy Karpatsko-duklianskej operácie.

V základnej organizácii SZPB v Závadke n/Hronom sa zrodila myšlienka navštíviť miesta, kde sa pre pomoc SNP v roku 1944 odohrávali ťažké boje v priestore Dukly. ZO zorganizovala poznávací zájazd do tejto oblasti.

Navštívili sme Duklu, kde sme pri pomníku položili veniec vďaka a z vyhládokovej veže sme si objasnili terén, kde sa viedli ťažké boje o oslobodenie Slovenska. Vo Svidníku v múzeu nám premietli film z bojov v SNP – o Duklu a postupnom oslobodzovaní Slovenska. Po šťastnom návrate nám predseda ZO SZPB Milan Capko prisľúbil, že v roku 2013 zorganizujeme zájazd do Osvienčimu.

Ján KOLAROVÍČ, tajomník ZO SZPB

15. OKTÓBER

Spevák nemeckej neonacistickej hudobnej skupiny „Gigi a hneď mestskí muzikanti“ sa ocitli pred súdom v západo-nemeckého mesta Meppenev. Obžalovanému 42-ročnému Danielovi Gigimu hrozí až päťročné väzenie za podnecovanie k nenávisti piesňou, ktorá oslavuje vraždy prísťahovalcov. Objavila sa v roku 2010 na CD s názvom Adolf Hitler žije!, ale neonacistická bunka z východonemeckého mesta Cvikov (Zwickau) už v rokoch 2000 až 2007 zavraždila osem migrujúcich Turkov a jedného Gréka. V Nemecku sa pred políciou skrýva približne 110 hľadaných pravícových extrémistov.

16. OKTÓBER

Aururu po vyše sto rokoch definitívne opustili vojaci. Krížnik, ktorý je od roku 1956 múzeum, začal v roku 1917 salvou slepých nábojov ruskú októbrovú revolúciu. Po rozpade ZSSR sa 130-metrové plavidlo stalo príťažou pre vojenské námorníctvo. Na palube sa svojho

času nakrúcali pornografické filmy a odohralo sa tam niekoľko divokých večierok petrohradských boháčov. S rastúcim počtom škandálov došla veleniu ruského vojenského námorníctva trpezlivosť a Aururu už v roku 2010 poslalo do výslužby. Keď však vlani na historické plavidlo prenikla skupina anarchistov, vojenská hliadka sa naň vrátila. Teraz však vojaci nadobro opustili loď, jej ďalší osud nie je jasný.

17. OKTÓBER

Líder opozičnej Liberálnodemokratickej strany Šinzo Abe, ktorého mnohí považujú za budúceho premiéra Japonska, navštívil vojnovú svätyňu Jasukuni. Ako oficiálny politický predstaviteľ chcel vraj vyjadriť poctu „hrdinom, ktorí obetovali svoje životy za našu krajinu“. Šintoistický chrám v centre Tokia postavili na pamiatku 2,5 milióna vojnových obetí vrátane 14 vedúcich vojnových zločincov z 2. svetovej vojny. Návšteva vysokých predstaviteľov Japonska vo svätyňi vyvo-

láva pobúrenie v Číne i v oboch Kóreách, kde nezabúdajú na krvavé agresie Japoncov v prvej polovici minulého storočia.

19. OKTÓBER

Maďarským špecialistom sa podarilo zneškodniť nevybuchnutú poltonovú bombu z 2. sve-

stalo sa VO SVETE
15. 10.–24. 10. 2012

tovej vojny, ktorú našli v Budapešti pri jednom z tamojších železničných mostov cez Dunaj. Okolo 8000 obyvateľov priľahlých štvrtí sa tak mohlo vrátiť do svojich domovov. Bomba, ktorú na mesto v roku 1945 zhodilo americké letectvo, sa nachádzala v rieke, a tak museli počas prerušíť aj lodnú dopravu. Maďarské mestá boli terčom intenzívneho bombardovania zo strany USA, Británie i Sovietskeho zväzu, pričom samotná Budapešť zažila až 37

kobercových náletov. Mnohé bomby po dopade nevybuchli, ale zostali zaborené v zemi, kde ich často nachádzajú pri stavebných prácach.

22. OKTÓBER

V severopoľskom mestečku Debno zomrel najstarší známy človek, ktorý prežil pobyt vo vyhladzovacom koncentračnom tábore Osvienčim. Antoni Dobrowolski sa dožil 108 rokov. Počas okupácie Poľska nemeckými nacistami tajne vyučoval židovské deti. V roku 1942 ho zatkli príslušníci Gestapa. Pôvodne ho väznili v Osvienčime na území okupovaného Poľska, neskôr ho previezli do tábora Gross Rosen a Sachsenhausen v Nemecku.

23. OKTÓBER

Definitívny obrat 2. svetovej vojny na severoafrickom bojisku znamenala tzv. druhá bitka pri Al-Alamejne, v ktorej sa na jeseň 1942 stretla britská 8. armáda pod velením generála Bernarda Montgomeryho s vojakmi Rommelovho Afri-

kakorpsu a talianskymi jednotkami. Útok Britov sa začal 23. októbra, začiatkom novembra prelomili po ťažkých bojoch nepriateľské obranné pozície a prinútili generála Erwina Rommela k ústupu. Po tom, čo Spojenci dobyli späť pevnosť Tobruk, v máji 1943 Nemcov z Afriky úplne vytlačili.

24. OKTÓBER

V Berlíne odhalila spolková kancelárka Angela Merkelová pamätník obetiam rómskeho holokaustu. Podľa oficiálnych odhadov v nacistickom Nemecku zavraždili približne pol milióna Rómov. Pamätník vybudovali pred sídlom parlamentu, jeho autorom je izraelský umelec Dani Karavan. Tvorí ho jazierko s náhrobným kameňom, na ktorý sa má každý deň klásť čerstvo odtrhnutý kvet. NSR oficiálne uznala až za kancelára Helmuta Schmidta v roku 1982, že počas 2. svetovej vojny došlo v Nemecku aj ku genocíde Rómov. Dnes ich žije v Európe asi 11 miliónov, z nich 7 miliónov v členských štátoch EÚ. (ao)

Nová dominanta na Dunaji – Fontána na lodi

Na septembrovej besede novinárov s predstaviteľmi viacerých organizácií cestovného ruchu sa najviac hovorilo o projektoch a plánoch využitia slovenského úseku Dunaja v domácom i medzinárodnom cestovnom ruchu. Zaujímavý projekt predstavil predseda občianskej spoločnosti Ferdinanda Martinenga šermiar a päťbojár Peter Kurhajec – vybudovať a zakotviť na pravom brehu Dunaja veľký pontón ako lodnú fontánu.

■ Ako ste prišli na nápad, ako obohatiť Dunaj v Bratislave a urobiť ho príťažlivým?

– V mojej i manželkinej rodine je už po niekoľko generácií tradičné venovať sa humanitnej činnosti, najmä pomáhať slabším. To sme si zaumienili aj v našej občianskej spoločnosti, kde sme sa stretli viacerí priatelia a športovci. Sám som bol aktívny šermiar a päťbojár a poznal som podobného športovca, ktorý sa stal tiež tvorcom bratislavského hasičského zboru. Keď sa rekonštruovalo Slovenské národné divadlo a Ganymedova fontána pred ním, vyhral som anonymnú súťaž na obnovu tejto fontány. K fontánam, hasičskej a záchranej službe som mal ja a moji priatelia blízko, a tak sme chceli vzdať poctu mužovi, ktorého meno nesie naša občianska spoločnosť: vybudovať na Du-

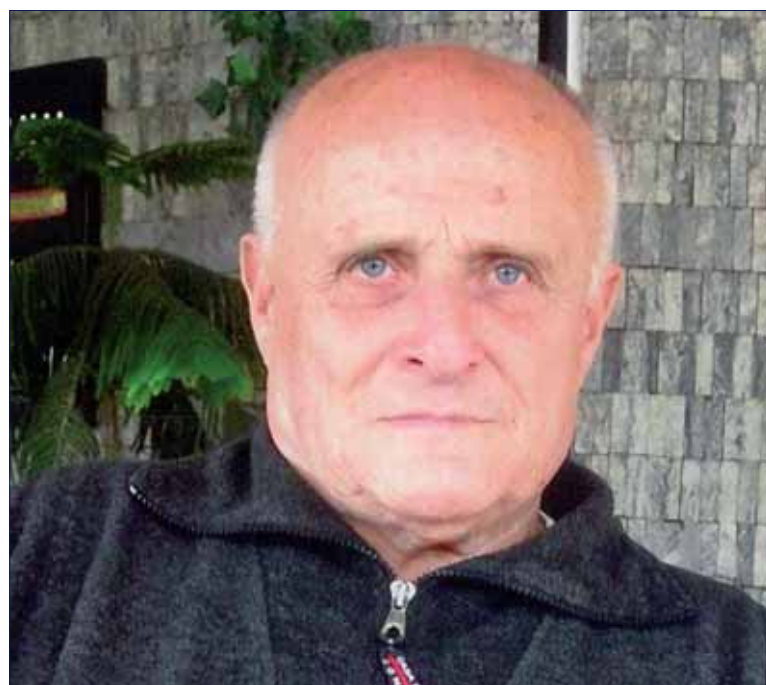
naji veľkú vodnú fontánu. Mali by tam byť aspoň tri silné čerpadlá a množstvo trysiek, ktoré by v hodinových krátkych intervaloch vrhali množstvo vody do výšky v rôznych formách. Plánujeme vytvoriť aj veľkú vodnú stenu, na ktorú by sme laserom premietali niektoré krásy Slovenska. S podporou sa stretol aj náš návrh vrhať vodu tryskami vo forme desiatich stĺpov za každú krajinu, ktorou Dunaj preteká. Všetci to podporili.

■ Ide len o fontánu, alebo o väčší projekt?

– Na návrhoch ešte pracujeme a spresňujeme ich. Keď sme o ňom hovorili ako o spestrení života na Dunaji s viacerými ľuďmi, zaujalo ich to. Vodáci bratia Hochschornerovci vyhlásili nad ním patronát. Zaujal aj ministra vnútra Roberta Kali-

ňáka, lebo si chce uctiť činnosť hasičov a záchranárov, predsedu bratislavského samosprávneho kraja Pavla Freša, speváka Petra Dvorského, ako aj ďalšie osobnosti a organizácie. A tak sme nadobudli presvedčenie, že keby prišli aj nejaké starosti a administratívne problémy, mohli by sme projekt realizovať do roku 2014. Loď by sme chceli zakotviť neďaleko brehu ako bezbariérovú, prístupnú aj pre vozíčkarov, pre ľudí s poškodeným zrakom a sluchom, aby sa tu stretávali. Na lodi by bola reštaurácia s prijateľnými cenami. Mohli by sa tu poriadat rôzne kultúrne programy, napríklad koncerty, besedy. V podpalubí by sme chceli zriadiť umeleckú galériu a osobitne múzeum drotárstva. Keď budú okolo plávať výletné lode – a chodí ich dosť z Nemecka, Rakúska, či ďalších podunajských štátov – lodná fontána by na pár sekúnd „vystrelila“ prúdy vody na pozdrav. Kapitáni lodí by na tento moment upozornili cestujúcich.

■ Bude tam aj možnosť na

Peter Kurhajec, iniciátor projektu lodnej fontány.

Foto: mk

pristátie malých lodí a člnov vodákov?

– Rátame aj s touto možnosťou a verím, že ju budú hojne využívať. Určite sa tým obohatí kultúrny a svojím spôsobom interesantný život pre Bratislavčanov a ich zahraničných hostí.

■ Na ktorom mieste pravého brehu loď ukotvíte?

– Predbežne uvažujeme o mieste oproti novému Národnému divadlu, ale definitívne to ešte nie je. Stále o tom rokujeme s príslušnými organizáciami.

Rozhovor pripravil Martin KUČEK

Družobná spolupráca s Čechmi

Delegácie Český zväz bojovníkov za slobodu (ČSBS) a Československá obec legionárska (ČSOL) z Břeclavi sa zúčastnili, tak

uskutočnilo v neďalekom prírodnom amfiteátri. V slávnostnom prejave predseda OblV SZPB v Piešťanoch Ľubomír Pastucha nezabudol spomenúť tradíciu dlhoročných vzájomných stretnutí členov SZPB a členov ČSBS z Břeclavi. Spomienkové oslavy ukončili zapálením partizánskej vetvy.

Dôstojnou pripomienkou na SNP uzavrel na slávnostnom zhromaždení v Prahe 30.

Pred pamätníkom SNP na Univerzitnom námestí v Trnave. Zľava: vojnový veterán J. Biľo, predseda OblV SZPB v Trnave J. Petráš, podpredseda OV ČSBS v Břeclavi V. Vaněk, tajomníčka OV ČSBS Anna Vaňková v Břeclavi, vojnový veterán J. Novenko. Foto: V. Vaněk

ako po minulé roky, na oslavách výročia SNP. Prvá delegácia ČSBS v zložení podpredseda OV ČSBS Václav Vaněk, vojnový veterán a člen PO ČSBS Ján Novenko a tajomníčka OV ČSBS Anna Vaňková navštívila družobnú Trnavu a zúčastnila sa na oslavách 68. výročia SNP pri pamätníku SNP na Univerzitnom námestí 28. augusta 2012. So slávnostnými prejavmi vystúpili predseda Oblastného výboru SZPB v Trnave Jozef Petráš a podpredseda OV ČSBS v Břeclavi Václav Vaněk.

Druhý spomienkový akt, za prítomnosti delegácie ČSBS, sa uskutočnil 29. augusta na tradičných miestach v Košariskách – Lopušnej doline, pri žulovej mohyle prvého padlého partizána, pochádzajúceho z Lanžhota na Južnej Morave, Jana Bystříckého, pri pamätníku venovanom partizánskeму veliteľovi I.D. Dibrovovi, posledné zastavenie pri pamätníku červenoarmejcov na pohrebisku v Pustej Vsi.

Vyvrcholenie osláv 68. výročia SNP sa

augusta 2012 predseda ÚV ČSBS Jaroslav Vodička slovami: „SNP je neoddeliteľnou časťou našich spoločných dejín, histórie vtedajšej Československej republiky, za ktorej obnovu bojovali aj povstalci na Slovensku.“

Tento odkaz zostáva trvalým a významným medzníkom našich spoločných dejín.

Koordináčne centrum Juhomoravského kraja, MěV ČSBS v Brne na čele s predsedníčkou Irenou Matyášovou, spolu s ďalšou desiatkou vlasteneckých organizácií uskutočnilo 28. augusta slávnostné spomienkové stretnutie k 68. výročiu SNP.

V hlavnom vystúpení uviedol Petr Kopečný rad zaujímavých historických faktov z priebehu Povstania. V ďalšej časti dostal priestor plk. Vlastimil Němeček a zoznámil účastníkov s dlhoročnou družobnou históriou břeclavského regiónu s Trnavským krajom, oblastnými výbormi SZPB v Trnave a Piešťanoch i priamo so ZO SZPB Brezová pod Bradlom.

Václav VANĚK, podpredseda OV ČSBS v Břeclavi
Vlastimil Němeček, člen ČSBS a ČSOL Břeclavská

Ocenenie spolupráce

Významným partnerom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov je Vojenský archív – centrálna registratúra MO SR Trnava. Okrem ozbrojených síl a bezpečnostných zborov SR a ČR poskytuje služby občanom obidvoch krajín i tým, ktorí žijú v zahraničí.

V Trnave pôsobí Vojenský archív od roku 1967, kedy sa presťahoval z Hradca Králové. Uchováva 13 miliónov spisov, okrem iného osobné spisy generálov, dôstojníkov, praporčíkov z Čiech i Slovenska od ročníka narodenia 1906 až do rozdelenia Československa a spisy mužstva a poddôstojníkov od ročníka narodenia 1921. Ťažiskom jeho práce je v súlade s platnou legislatívou vydávať výpisy, odpisy, potvrdenia a fotokópie z archívnych dokumentov. Za 45 rokov pôsobenia v Trnave ich vydal viac ako 900 tisíc. Spočiatku to boli potvrdenia účastníkom protifašistického národnooslobodzovacieho zápasu k vydaniu osvedčenia podľa zákona č. 255/1946 Zb. Neskôr potvrdenia k zmierneniu niektorých krívd osobám deportovaným do nacistických koncentračných táborov a zajateckých táborov podľa zákona č. 305/1999 Z. z. v znení zákona č. 126/2002 Z. z., ďalej podkladov k realizácii zákona č. 105/2002 Z. z. o poskytnutí

jednorazového finančného príspevku príslušníkom čs. zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 až 1945.

Vojenský archív je spoluorganizátorom spomienkových podujatí pri príležitosti oslobodenia Trnavy, výročí ukončenia druhej svetovej vojny a oslobodenia Slovenska, výročí SNP a odchodu Trnavskej posádky do Povstania, výročí narodenia a tragickej smrti M.R. Štefánika a piety obetiam vojen. Úzko spolupracuje s Oblastným výborom SZPB v Trnave.

Za činnosť v prospech spoločnosti, SZPB a jeho členov Slovenský zväz protifašistických bojovníkov pri príležitosti 45. výročia pôsobenia, udelil Vojenskému archívu medailu M.R. Štefánika III. stupňa. Ocenenie prevzal riaditeľ archívu Dr. Jozef Petráš, ktorý je zároveň predsedom Oblastného výboru SZPB Trnava.

E. DÍTEOVÁ

Podpredseda SZPB L. Jača odovzdáva ocenenie.

Foto: ed

Výročie Dňa slobody

Pamätáme si obdobie, keď sa 28. október oslavoval ako štátny sviatok vzniku Československej republiky v roku 1918. Vtedajší prezident T.G. Masaryk ho nazval Dňom slobody. Pripomeňme si tento deň aj v iných súvislostiach, najmä my, antifašisti.

Pripomeňme si 28. október 1944, čo sa dialo na Slovensku, a najmä v Banskej Bystrici a v jej okolí. Edvard Beneš, stále prezident ČR v emigrácii v Londýne, oslavoval a prijímal gratulácie od rôznych štátnych a politických predstaviteľov iných krajín na Deň slobody. Kým on oslavoval, v ten deň obsadili Banskú Bystricu fašisti a oni tiež nachystali veľkú oslavu na počesť potlačenia Povstania, čiže ich víťazstva. Víťazstva nad I. čs. armádou, partizánmi, obyvateľmi na predtým oslobodenom území, kde bola vyhlásená znovu obnovená Československá republika.

V Londýne oslavovali, a oslavoval aj slovenský prezident Jozef Tiso víťazstvo, ako to nazval, nad čechoslovákymi, židobolševickými bandami a partizánskou čvargou. A bola veľká sláva.

Nech sa na mňa predstavitelia katolíckej cirkvi nehnevajú, ale história nepustí. Celú tú oslavu organizoval banskobystrický biskup dr. Anton Škrábik, ktorý aj po oficiálnych oslavách v kostole a na námestí, kde Tiso odovzdával vyznamenania nemeckým vojakom SS a príslušníkom HG, usporiadal v biskupskom sídle slávnostný banket pre najvzácnejších hostí, ako boli napr. veli-

teľ nemeckých vojsk na Slovensku SS Obergruppenführer a generál polície Hermann Höffle, slovenský prezident dr. Jozef Tiso, predseda vlády dr. Štefan Tiso, nemecký veľvyslanec na Slovensku Ludin, predseda nemeckej

Treba vzdať veľkú úctu tým všetkým známym i neznámym hrdinom z radov vojakov, partizánov, i obyvateľom postihnutých obcí, ktorí i napriek beznádeji nezahodili zbrane, nekapitulovali a so vzdorom a odhodlanosťou išli do mrazivých zasnežených hôr.

fašistickej strany na Slovensku Karmazin, minister národnej obrany Haššík, celý Höffleho štáb a ďalší slovenskí cirkevní a štátni hodnostári. Môžeme to nazvať banketom vrahov a ich pomáhačov. V Londýne sa oslavoval Deň slobody a na Slovensku, v našich horách, v tento deň

vládlo utrpenie. Vojaci v horách umierali od zimy a hladu, po tísňach zbíhali do dolín, aby sa zachránili, no väčšinou sa dostávali do nemeckého zajatia a potom – koncentračné tábory. Nie deň, ale dni a noci plné tragédií, ale i hrdinstva a statočnosti.

Nie je zvykom pripomínať si neúspechy. No tu išlo o desaťtis-

ce vojakov a partizánov. O obyvateľov obcí, najmä tzv. partizánskych, ktorých bolo vypálených vyše šesťdesiat, keď sa prevalili našimi dedinami a údoliami pancierové esesácke divízie.

Teraz po rokoch sa dáva kdekomu za vinu, že to malo byť tak či onak, že ten alebo ten zlyhal.

No jedno je isté, ľudia nezlyhali. Ukázali, čo je v pracovitom slovenskom národe. Sila vzopriela sa. Nebáli sa postaviť ani proti „elitnej rase nositeľov kultúry“.

Treba vzdať veľkú úctu tým všetkým známym i neznámym hrdinom z radov vojakov a partizánov, i obyvateľom postihnutých obcí, ktorí i napriek beznádeji nezahodili zbrane, nekapitulovali a so vzdorom a odhodlanosťou išli do mrazivých zasnežených hôr. Ešte neboli porazení. Začalo sa druhé dejstvo boja.

Preto to treba všetkým pripomínať, najmä mladým, a to o to viac v súčasnosti, keď fašizmus má priaznivé podmienky na to, aby znovu nečakane vyvrel. Treba sa poučiť z toho, čo sa stane, keď moc chytia najreakčnejšie, najšovinistickejšie a najagresívnejšie sily.

Dušan RYCHNAVSKÝ

Medzinárodný maratón mieru v Košiciach

Ťažko nájsť medzi vytrvalcami bežca či bežkyňu, ktorí by nezatúžili aspoň raz v živote zdolať trať maratónskeho behu. Behu na počesť statočného Gréka Feidippida, ktorý po celodennom víťaznom boji na maratónskom poli proti Peržanom bežal ešte vyše 40 km do Atén, aby zvestoval svojim: **Zvíťazili sme... a padol mŕtvy na zem...**

Najstarší maratónsky beh (42 195 m) v Európe (štvrtý v celosvetovom meradle) sa koná vždy v prvú októbrovú nedeľu. Vznikol v roku 1924 z iniciatívy **Vojtecha Bukovského (1894–1963)**, zapáleného športového funkcionára, organizátora a publicistu v Košiciach. Po návrate z bojísk I. svetovej vojny obdivoval zápolenia maratónskych bežcov na Olympijských hrách v Paríži v júli 1924. Hneď po návrate domov venoval všetko svoje úsilie, aby sa podobné podujatie uskutočnilo i v Košiciach. Vďaka pochopeniu miestnych i celoštátnych orgánov vyštartovali v Turni nad Bodvou pri Košiciach na deň štátneho

sviatku 28. októbra 1924 ôsmi účastníci **I. Slovenského maratónskeho behu**. Víťazom sa stal Košičan **Karol Halla** za 3:01:35 h. V priebehu rokov sa menila trať i názov, až od roku 1952 ho pozná celý svet ako **Medzinárodný maratón mieru**. Jeho symbolom sa stala legendárna Picassova holubica... Medzi účastníkmi boli majstri krajín, Európy a sveta i mnohí olympijskí víťazi.

V snahe priblížiť divákovi ovzdušie súbojov na náročnej trati usporiadatelia dnes vytvárajú trasu na dvoch rovnakých mestských okruhoch so štartom a cieľom pred hotelom Slovan. Súčasne boli súťaže rozšírené o polmaratón, súťaže vozičkárov a korčuliarov, štafetové behy a ďalšie. O vzrastajúcom záujme našich i zahraničných bežcov o štart na MMM svedčí vlnajší počet 5000 štartujúcich, v tomto roku presiahol počet účastníkov cifru 7200.

Po prijatí žien do maratónskej rodiny (od r. 1980) i na košickom maratóne bola neprehrad-

Vojtech Bukovský, zakladateľ MMM v Košiciach Foto: archív jd

nutel'nou účastníčkou Liptáčka **Ludmila Šunová**, ktorá po svete behávala maratóny (celkom ich zdolala 115) i 100 km behy v liptovskom kroji ako športová vyslankyňa Slovenska.

Pravidelným komentátorom priebehu MMM bol legendárny **Gabo Zelenay**. Obyčajne sa viezol v otvorenom osobnom aute na čele sprievodnej kolóny vozidiel blízko čela skupiny pretekárov a informoval, kto vedie, koľko ešte chýba km do cieľa apod.

Maratónsky bežec počas svojho dobrovoľného športového utrpenia má istotu, že hoci dobehne po dvoch či až piatich hodinách útrap, čakajú ho v cieľi jeho blízki, večer bude doma, medzi svojimi... Domov – toto si nemohli povedať vojaci v bolestiach umierajúci na frontoch všetkých vojen od začiatkov ľudskej civilizácie... I preto patrí maratónskemu behu v Košiciach zvláštne postavenie v celosvetovom meradle a pamätné medaily sú cennou pamiatkou. Účastníci MMM veľmi intenzívne precitujú obsah slova **mier**, ktoré do názvu pribudlo na základe iniciatívy Svetovej rady mieru...

Ján DOBÁK

História jednej knihy

V roku 1998 som bol už známy, ako autor článkov v Bojovníku, niekoľkých brožúr a skladačiek. Možno preto som bol pozvaný Klubom slovenských turistov Baník Špania Dolina na slávnostnú schôdzu. Klub je známy organizovaním jedného z najstarších a najťažších podujatí – Prechodu SNP Nízkymi Tatrami, ktorého trasa je totožná s Cestou hrdinov SNP. Požiadali ma o zhotovenie skladačky k 35. výročiu Prechodu SNP Nízkymi tatrmi, ktorá by mala obsahovať mapku s trasou Pochodu s vyznačením šiestich táborov, organizačné pokyny a históriu bojovej činnosti na trase.

Celý úsek je natrvalo spätý s bohatou históriou a hrdinským bojom povstalcov v čase celonárodného ozbrojeného Povstania proti nenávidenému fašizmu. Preto som sa o tejto histórii chcel informovať v Múzeu SNP.

– Už vyše desať rokov tu leží a čaká na vydanie rukopis – scenár knihy Turistický sprievodca po stopách a pamiatkach SNP v okresoch Banská Bystrica a Brezno, informoval ma pracovník Múzea SNP Dušan Halaj.

Zapožičaný materiál mi naozaj pomohol k spracovaniu skladačky. Po jeho preštudovaní som nevychádzal z údivu nad tým, prečo už dávno nebol uverejnený knižne. Prečo sa ani Múzeu SNP nepodarilo zabezpečiť finančné prostriedky na jeho vydanie? A vtedy som sa rozhodol, že sa o to pokúsím ja, cestou MsÚ a OÚ. Ved' o každom meste a obci sa tam píše.

Navštívil som dva mestské úrady, 74 obecných úradov a niekoľko podnikov a iných zariadení. Cestoval som vlakom, autobusom, autostopom a často peši medzi obcami. Trvalo to šesť týždňov. Jediný doklad o tej-

to činnosti je pekné venovanie a poďakovanie v mojej rodinnej kronike od autorky knihy Zity Janotkovej. Kniha vyšla v roku 1999 k 55. výročiu SNP. Publikácia je faktografická, a preto som o recenzii požiadal Jozefa Bystrického, vtedajšieho riaditeľa Vojenského historického ústavu: „Na základe preštudovania predmetnej publikácie konštatujem, že bola spracovaná na veľmi dobrej úrovni a je vhodná na širokú publikáciu odkazu bojovníkov SNP, hlavne však u mladej generácie, ktorá nezažila vojnové besnenie a je často ovplyvnená rôznymi dezinterpretáciami názormi na SNP.“

Do rúk čitateľov sa publikácia dostala od kolektívu zanietenej autorov, ktorí sa pod vedením Z. Janotkovej odhodlali, za výdatnej pomoci mnohých pamätníkov obcí, ale aj na základe iných prameňov, podať vývoj udalostí pred a počas SNP v Banskej Bystrici a v okolitých obciach. Je to jediná kniha tohto druhu, a je veľmi smutné, že vyšla tak neskoro a ešte aj v malom náklade.

Preto som sa rozhodol použiť ju na zostavenie ďalšej publikácie s názvom Banskobystrická história, obohatenej o mapky, veľa dobových a súčasných fotografií a dve priliehavé básne. Jej cieľom, okrem iného, je pomáhať účastníkom súťaže Cesty za poznaním minulosti. Mala byť vydaná na počesť XV. zjazdu SZPB, žiaľ, nenašiel som finančnú podporu nielen pre ťažkú ekonomickú situáciu, ale aj preto, že národné a historické povedomie je na okraji záujmu našej spoločnosti.

Nevzdávam sa a v nádeji očakávam, že sa mi to podarí aspoň na počesť 70. výročia Slovenského národného povstania.

Gustáv POVAŽAN

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Prišli sme na svet neskoro, vládne posty sú už obsadené.

Horský hotel Granit pripravil zľavy pre SZPB

Horský Hotel Granit sa nachádza v nadmorskej výške 1428 m n. m. a je zároveň najvyššie položenou zotavovňou v strednej Európe. Stojí v jednej z klimaticky najčistejších oblastí. Je to ideálne miesto pre oddych v srdci Veľkej Fatry a najlepšia alternatíva pre prežitie pokojného pobytu v krásnej prírode národného parku.

Hotel v hotelovej časti disponuje kapacitou 123 lôžok. Jednotlivé izby sú plne prispôbené potrebám hostí – podľa požiadavky sú k dispozícii jednolôžkové, dvojlôžkové a trojlôžkové izby.

Hotel ponúka v hotelovej časti aj bunkový systém ubytovania, ktorý tvoria dve samostatne uzamykateľné izby so spoločnou sprchou a WC pre obe izby.

V štandardných izbách sa nachádza sociálne zariadenie, rádio, TV, chladnička, fén a telefón.

Štandardné izby sa nachádzajú v hotelových častiach Hlavný hotel a Relax hotel.

Horský hotel ponúka ubytovanie aj v samostatnej chate „Detský raj“, ktorá má turistický charakter. Chata je vhodná pre lyžiarske zájazdy, školské výlety, sústreďenia, detské tábory, ako aj pre individuálne turistické ubytovanie. Kapacita chaty je 34 lôžok, pričom hostia sú uby-

tovaní v 2-lôžkových alebo 6-lôžkových bunkách. Každá bunka má samostatné sociálne zariadenie.

Gastronomické služby ponúka reštaurácia Granit s krásnym výhľadom na panorámu čarovnej prírody. Kapacita reštaurácie je 130 miest.

Priamo v hoteli sa nachádza aj bar Burian, ktorý je štylizovaný do 30-tych rokov. Večer si tu môžete posediť pri orosenom pohári čapovaného piva, pohári vína, whisky alebo iného moku.

Okolité príroda, ako aj samotné vybavenie hotela ponúkajú pre všetkých hostí možnosti na zábavu, príjemné uvoľnenie, i aktívny od-
dych.

V detskom kútiku, ktorý je situovaný v blízkosti recepcie, majú deti k dispozícii hračky, knižky, hry a, samozrejme, televíziu, kde si môžu pozrieť svoje obľúbené roz-

Pohľad na hotel v zime.

právky. V detskom kútiku je hosťom k dispozícii denná tlač.

Pre hostí je k dispozícii aj kino, ktoré je zároveň najmenším a najvyššie položeným kinom na Slovensku.

V komplexe Horského hotela sa nachádza aj najvyššie položená kaplnka, zasvätená svätému Gorazdovi, ktorá je takmer celá postavená z dreva, čím dokonale zapadá do okolitej prírody.

Horský hotel Granit ponúka bohaté možnosti na relax. Pre hostí je k dispozícii vodoliečba, sauna, masáž, vírivka a posilňovňa.

V letnom období množstvo turistických chodníkov v krásnom otvorenom teréne horských smrečín zaručuje ideálne podmienky pre

letnú turistiku. Na svoje si prídu aj nadšenci cykloturistiky a behu. Celková dĺžka bežeckých tratí je 5 km. V areáli hotela je k dispozícii tenisový kurt s umelým povrchom a nočným osvetlením, stolný tenis, biliard, antukové, asfaltové a detské ihrisko.

V zimnej sezóne je lyžiárom k dispozícii lyžiarsky vlek priamo pri hoteli s celkovou dĺžkou zjazdovky 400 m. Výborné podmienky na lyžovanie sú pre rodiny s malými deťmi. K dispozícii sú bežkárske trate, prírodné klzisko či skialpinizmus.

Príroda okolo hotela má čo ponúknuť v každom ročnom období.

Zľavy na ubytovanie a stravovanie – mimosezóna (po zľave 40 %):

- jednolôžková izba – 13,20 €/osoba
- dvojlôžková izba – 12,60 €/osoba
- trojlôžková izba – 12,00 €/osoba
- polpenzia – 7,80 €
- plná penzia – 10,80 €

Zľavy na ubytovanie a stravovanie – sezóna (po zľave 30 %):

- jednolôžková izba – 15,40 €/osoba
- dvojlôžková izba – 14,70 €/osoba
- trojlôžková izba – 14,00 €/osoba
- polpenzia – 9,10 €
- plná penzia – 12,60 €

Zľavy na procedúry (po zľave 30 %):

- sauna – 7,00 €/osoba
- masáž, škótske streky, vírivka, perlička – 5,60 €/osoba

Mimosezóna: január až jún, september až december

Sezóna: júl, august

Primerané množstvo kofeínu zdravie neohrozí

Kofeín sa vyskytuje v rôznych potravinách, napríklad v čajových lístkoch, kávových bôboch a kakaových bôboch, z ktorých sa vyrába čokoláda, ale dá sa vyrobiť aj umelo. Primeraná konzumácia kofeínu u dospelých osôb – teda približne rovnaké množstvo, aké je obsiahnuté v dvoch až troch šálkach kávy alebo piatich až šiestich plechovkách kolových perlivých nápojov – nie je podľa odborníkov spojená so žiadnymi negatívnymi účinkami na zdravie. Na Slovensku je limit kofeínu v nealkoholických nápojoch stanovený na 150 mg/l a 350 mg/l v energetických nápojoch.

Kofeín sa dobre vstrebáva z tráviaceho traktu a jeho účinok sa prejaví asi po 15 minútach. Najväčšia časť kofeínu a jeho metabolitov sa vylúči z tela po šiestich hodinách, úplne až po 24 hodinách. „Početné štúdiá dokázali, že pitie nápojov s kofeínom zvyšuje

duševnú sviežosť, poznávaciu schopnosť, bdelosť a fyzickú výdrž, pričom má vplyv aj na redukciu rizika vzniku cukrovky 2. typu, redukciu rakoviny hrubého čreva, Parkinsonovej choroby, kardiovaskulárnych ochorení, ale aj iných ochorení, a môže podporovať zdravie,“ uviedol gastroenterológ a primár odborných ambulancií Miloš Bubán.

O káve o kofeínových nápojoch sa zvyčajne hovorí, že sa nezapočítavajú do pitného režimu. „Odborné údaje z vedeckých zdrojov publikované v posledných rokoch nepotvrdili dlhodobu tradovanú správu o tom, že káva a kofeínové nápoje spôsobujú dehydratáciu organizmu. Výsledky výskumov ukázali, že káva a kofeínové nápoje nezvyšujú objem 24-hodinového moču u zdravých dospelých jedincov v porovnaní s inými nápojmi, ktoré neobsahujú kofeín,“ vysvetlil gastro-

enterológ a odborník na zdravú výživu Peter Minárik. Všeobecné povedomie o tom, že káva s kofeínom dehydratuje alebo že nápoje s obsahom kofeínu neprispievajú k celkovej hydratácii, sa preto dnes podľa jeho slov už pokladá skôr za nepotvrdený mýtus.

Mierny diuretický účinok po kofeíne je však známy a nepopierateľný. Tento efekt kofeínu na tvorbu moču sa však u pravidelných konzumentov kofeínovej kávy vďaka tolerancii na kofeín oslabuje. „Ani u príležitostných ani u pravidelných konzumentov kofeínových nápojov však nedochádza k dokázateľnému zvýšeniu celodennej tvorby moču a k zníženej hydratácii. Treba zdôrazniť, že prevenciou dehydratácie je predovšetkým striktné dodržiavanie zásad dostatočného pitného režimu v súlade s aktuálnymi potrebami organizmu u konkrétneho človeka,“ zhrnul Minárik.

Všeobecné povedomie o tom, že káva s kofeínom dehydratuje alebo že nápoje s obsahom kofeínu neprispievajú k celkovej hydratácii, sa dnes pokladajú skôr za nepotvrdený mýtus.

Foto: archív

Druhú svetovú vojnu a SNP si pripomenuli

Pripomenuli si Povstanie

Občania mesta Modry si pripomenuli výročie SNP spomienkovým stretnutím pri centrálnom pamätníku v parku. Za prítomnosti primátorky Hany Hlubockej sa zišli poslanci mestského zastupiteľstva, pracovníci mestského úradu, členovia MO SZPB a občania Modry, aby si uctili pamiatku účastníkov národnooslobodzovacieho boja, z ktorých mnohí obetovali svoje životy.

Prítomných zaujala informácia, ktorí Modrania sa nevrátili do svojich domovov, ale aj ktorí prežili a dodnes sú medzi nami – priami účastníci bojov: Ing. Brestič, p. Galáš, p. Uhrová, p.

Voda, p. Zochová a p. Štefko, ktorí ako mladiství riskovali svoje životy pri nosení správ a zásobovaní partizánov. Donedávna k nim patril aj Karol Kišon, náš dlhoročný predseda, ktorý nás v lete navždy opustil.

Prítomným trom účastníkom, ktorým zdravotný stav ešte dovoľí sa pohybovať, odovzdala primátorka kvetinovú pozornosť. Stalo sa už milou tradíciou, že po slávnostnej časti pozve primátorka občanov na malé občerstvenie, ktoré pokračuje živou diskusiou, neformálnymi rozhovormi a spomienkami.

Daniela SEKEJOVÁ

Vypustili holubice mieru

Významnú dejinnú udalosť SNP si občania Partizánskeho aj tento rok uctili na celomestských oslavách. Na Námestí SNP po úvodnej skladbe v podaní Mestského dychového orchestra a privítaní hostí predniesla slávnostný príhovor podpredsedníčka NR SR R. Zmajkovičová. Prítomní boli aj jej kolegovia z parlamentu J. Baška a M. Janíková, zástupcovia ozbrojených zložiek, vojnoví veteráni a účastníci odboja. V ich mene hovoril o udalostiach 2. svetovej vojny gen. Ján Husák. Význam ozbrojeného vystúpenia Slovákov proti fašizmu z uhla dejinných udalostí objasnil v príhovore primátor Jozef Božík. Zdôraznil, že Par-

tizánske sa hrdo hlási k odkazu SNP. S príhovorom vystúpila aj tajomníčka ZO SZPB Anna Martinekova. Po vypustení holubíc, ako symbolu mieru, nad mesto, Partizánčania spolu s hosťami položili vence vďaka k pomníku padlých hrdinov a na ich počesť zazneli čestné salvy. Slávnosť pokračovala bojovými ukážkami Klubu vojenskej histórie Duklianský priesmyk, ktoré prilákali najmä rodiny s deťmi.

SNP si pripomenula aj ZO SZPB v Žabokrekochoch a Nitrou kladením vencov k pomníku padlých hrdinov. Tento rok pripravila aj výstavu zbraní, nábojov a fotografií z 2. svetovej vojny.

Anna MARTINEKOVÁ, Rudolf PENIAŠKA

Bohatý program

Už po 68.-krát sme si v Dolných Vesteniciach s úctou pripomínali dni SNP, keď slovenský národ povstal proti utláčaniu, nespravodlivosti a zabíjaniu nevinných ľudí. Povstal a dokázal, že patrí k veľkým národom, ktorým sa podarilo poraziť fašizmus, aj keď obeť a straty na životoch boli nevyčísľiteľné.

Hneď ráno v deň osláv prebiehala strelecká súťaž z malorážky pod záštitou starostu obce M. Jedináka. Súťaže sa zúčastnilo 45 občanov, ktorí boli zaradení do skupín podľa veku a pohlavia. Najlepších strelcov odmenil starosta obce.

Popoludní sa konala slávnostná schôdza členov ZO SZPB z našej obce, na ktorú sme pozvali starostu obce a predsedov všetkých politických strán a hnutí z našej obce.

Po slávnostnom príhovore a malom občerstvení sa všetci účastníci našej slávnostnej schôdze odobrli vzdať úctu obetiam SNP. Za zvukov slávnostnej hudby sme položili vence vďaka k pamätníku a na hrob vojakov na miestnom cintoríne.

V Hradišnici, v doline a poho-

rí, kde sa skrývali naši partizáni, je pomník na pamiatku miestneho partizána Ladislava Mócika a dvoch ruských vojakov – T.G. Martirusoviča a letca npor. Jakuba.

Položením vencov im vzdali úctu starosta obce M. Jedinák, predsedníčka ZO SZPB T. Matejíčková a členka ZO SZPB H. Kačkovičová.

Deň osláv SNP vyvrcholil večer zapálením vatry SNP nad našou obcou v lokalite Záviničie, kde sme si prišli uctiť pamiatku hrdinov SNP a zaspomínať aj mnohí občania obce.

Práve táto posledná večerná vatra počas osláv SNP je u nás už dlhoročnou tradíciou a nikto z obce si nevie predstaviť slávnostný deň SNP bez krásnej a mohutnej vatry. Svojím plameňom vztýčená nad Vestenicami dáva na vedomie, že nezabúdame na obeť a preliatu mladú krv.

Nesmieme zabudnúť, že vojna je nezmysel a tragédia. Všetci musíme ochraňovať pokoj v našej krajine, obci či v našich domovoch. K tomu nám prajem veľa síl a odhodlania.

Natália MATEJÍČKOVÁ
preds. ZO SZPB v Dolných Vesteniciach

Rekonštrukcia z bojov o obec.

Účastníci Partizánskej prehliadky v Detve pri pietnom akte.

Detva si pripomenula jedineč

Pred tromi rokmi bola v Detve založená pekná tradícia – spomienka na jedinú prehliadku partizánskych a vojenských jednotiek, ktorá sa v čase SNP uskutočnila. Tento rok, 5. októbra, si obyvatelia Detvy a okolia už po štvrtýkrát túto významnú udalosť pripomenuli.

Mesto Detva a SZPB za spoluúčasti Ozbrojených síl SR, Múzea SNP v Banskej Bystrici a Kultúrneho centra v Detve pripravili vydarené podujatie pod názvom Detvianska jeseň 1944. Už poobede prebiehali v kultúrnom dome výstavy, prednášky a besedy, a neďaleko, v blízkosti námestia, statické a dynamické ukážky techniky a výstroja

Ozbrojených síl. Z Múzea SNP v Banskej Bystrici bola prednáška na tému Pancierové vlaky v SNP a fotodokumentácia zameraná na účasť Čechov v SNP. Ďalšiu, veľmi pútavú prednášku pod názvom Pozdravujeme slávne dni SNP predniesol p. Mařík zo Zvolena. Panely s fotodokumentáciou, plastické stoly imitujúce boje v SNP, dobová výzbroj a výstroj, makety a modely zbraní a techniky – to všetko bolo stredom mimoriadneho záujmu nielen v čase otvorenia, ale i do večerných hodín a aj v nasledujúcich dňoch. Len za prvé tri dni si výstavu prezrelo vyše 350 návštevníkov.

Krátko pred 16.00 hod. sa

začali schádzať účastníci spomienkového aktu pri Pamätníku, kde sa pred 68 rokmi konal nástup povstaleckých a vojenských jednotiek. Za zvukov Pochodu padlých nosiči vencov z Čestnej stráže OS SR a zástupcovia štátnych a verejných inštitúcií položili k pamätníku vence. Po štátnej hymne podpredseda ObIV SZPB vo Zvolene P. Nigríni otvoril spomienkové stretnutie, na ktorom v mene organizátorov privítal hostí – poslancu NR SR M. Chrena, viceprimátora mesta J. Šiandora, člena P-ÚR SZPB P. Brndiara, predsedu HOSk partizánov SZPB J. Rýsa, delegácie ObIV SZPB Zvolen, B. Bystrica, Brezno a R. Sobota, hostí

Pomína SZPB po celom Slovensku

Foto: ZO SZPB St. Kremnička

Foto: dš

Sprievod po Partizánskej ulici.

Foto: dš

Oslavy SNP v Poltári.

Foto: jI

Oslavy SNP v Tomášovciach.

Foto: jZ

nú udalosť

z poľského družobného mesta Tuchów, členov SZPB a občanov Detvy a okolia. Viceprimátor Šiandor vo svojom príhovore spomenul nielen samotnú partizánsku prehliadku, ako slávnú a jedinečnú historickú udalosť, ale aj ďalšie zaujímavosti z toho pamätného dňa, ako bola partizánska svadba či futbalový zápas medzi miestnym družstvom a výberom povstaleckých jednotiek. J. Rýs poďakoval občanom Detvy za to, že v čase SNP prichýlili partizánov a v rámci svojich možností im umožnili doplnenie a zásobenie zdravotníckym materiálom a potravou, šatstvom, a tiež za naplnenie odkazu SNP v dnešnej dobe, o čom

svedčí aj organizácia tejto spomienkovej akcie.

Na záver zaznela hymnická pieseň a všetci sa na čele s členmi Klubu vojenskej histórie GO-LIAN zoradili k symbolickému pochodu a prešli trasou (teraz Partizánskou ulicou), ktorou 1. októbra 1944 pochodovali partizáni a povstaleckí vojaci na slávnostnej prehliadke.

Na nedávno zrekonštruovanom Námestí SNP sa konala druhá časť spomienkovej slávnosti, ktorá sa začala ukázkou majstrovstva vojenských výsadkárov a končila bohatým kultúrnym programom. Ešte pred ním v príhovoroch M. Chren, P. Brndiar a p. Náhlik za zástupcov miest a obcí regiónu pripomenuli význam partizánskej prehliad-

ky a SNP. „Nikto nedokáže písomom ani slovom zachytiť všetku tú obetavosť, odvahu, hrdinstvo, elán, bojovnosť a utrpenie, obeť, slávu i biedu desať tisícov antifašistov, vojakov, partizánov a občanov v obciach, na povstaleckých frontoch, v horách, vo väzniciach, koncentračných táborech a aj masových hrobách. Napriek tomu, že od tejto významnej udalosti, ktorá ovplyvnila históriu a činy našej generácie, uplynulo už temer sedem desaťročí, nesmieme na ňu zabúdať. To, že nezabúdame, to každoročne potvrdzuje naša účasť pri slávnostných či pietnych pripomienkach v našich obciach a mestách,“ uzavrel P. Brndiar.

plk. v.v. Dušan ŠABLATÚRA
predseda ZO SZPB v Detve

Pietny akt v Poltári

Oslavy 68. výročia Slovenského národného povstania v Poltári sa už tradične konali na Námestí osloboditeľov pred Kultúrnym domom v Poltári. Pietneho aktu sa zúčastnili aj priami účastníci bojov v SNP – Ondrej Láska, Gustáv Gavalec a Július Ďurian, členovia SZPB, predstavitelia mestskej samosprávy, zástupcovia politických a spoločenských organizácií a občania mesta.

Oslavy sa začali pietnym aktom kladenia vencov k pamätníku padlých a pokračovali básňou „Mor ho“ od Sama Chalupku. Prítomným účastníkom osláv sa následne prihovorili prednosta MsÚ v Poltári Pavel Oľšiak a predseda MsV SZPB Ladislav Kamenský.

Obaja rečníci vzdali hold tým,

ktorí v SNP tvorili ohnivo v celom reťazci odhodlaných ľudí a bojovali za lepší a spravodlivejší svet. Pripomenuli, že ľudí, ktorí v ťažkej dobe vystúpili proti fašizmu, je stále menej. Rednú ich rady, odchádzajú navždy. „Je našou povinnosťou, z úcty k našim predkom a odkazu SNP si neustále pripomínať neľudskosť a vražednosť fašizmu a nacizmu a nabádať ľudí, najmä mladú generáciu, k tomu, že mier a demokratické hodnoty si treba vážiť a nepovažovať ich za samozrejmosť. Zaväzujú nás k tomu naše historické skúsenosti, ale i záväzok voči dejinám, voči obetiam protifašistického odboja,“ zdôraznil Kamenský. Po príhovoroch sa občanom poďakovala za účasť M. Pribilincová.

Ján IZDINSKÝ, Poltár

V Starej Kremničke sa znova bojovalo

Tak ako v iných obciach a mestách Slovenska, aj v Starej Kremničke si každoročne pripomíname výročie SNP a hrdinov padlých v boji za svoju vlasť. Štvrtého a piateho októbra 1944 útočila na našu obec fašistická bojová skupina SS „Schill“ zostavená asi z 3000 príslušníkov SS a jednotiek armády s bojovými skúsenosťami. Našu obec bránili tri roty vojakov povstaleckej armády a neznámy počet partizánov, ustupujúcich z obrany Sv. Kríža n/Hronom a Lutily. Bránili dlhý úsek od rieky Hron cez Šibenický vrch, až po Kopernicu, a preto nemohli odolať živej, ale najmä palebnej prevahe nepriateľa. Poslední obrancovia opustili dedinu podvečer 5. októbra. Zostalo len 27 mŕtvych mladých hrdinov, ktorí obetovali životy za nás. Piaty z nich, Ján Janota, Juraj Kalafúz, Rudolf Rusnák, Juraj Šufliarsky a Ján Vasil, sú pochovaní na našom cintoríne. Ostatných 22 hrdinov si zobrali príbuzní a my nepoznáme ani ich mená, ani miesta posledného odpočinku. **Preto prosíme verejnosť, ak má niekto informácie o padlých pri obrane Starej Kremničky v SNP, aby ich oznámil na obecný úrad alebo ZO SZPB.** Vážime si obeť i utrpenie účastníkov odboja proti fašizmu a nikdy na nich nezabudneme.

Obecný úrad, kluby vojenskej

histórie a sympatizanti boja proti fašizmu za pomoci Múzea SNP v Banskej Bystrici a sponzorov zorganizovali už druhú rekonštrukciu bojov o našu obec, aby si aj tí, čo vojnu nezažili, uvedomili, aké hrôzy prináša. Dňa 22. septembra sa na lúkach pod Kečkou zišlo asi 2000 divákov a 80 členov klubov vojenskej histórie zo Slovenska a z Moravy, ktorí dokázali okrem osobných zbraní pechoty dopraviť aj niekoľko bojových vozidiel a ťažkých zbraní. Diváci mali možnosť poobzerať si slovenské a nemecké uniformy a súčasti vojenského výstroja, pušky, ľahké i ťažké guľomety, mínomety, delá, obrnené transportéry, rôzne vozidlá, ťažkú samohybnú húfnicu a dokonca aj nemecký raketomet. Všetky zbrane i bojová technika boli funkčné a zapojené do boja. Strelba a výbuchy sa ozývali celou dolinou. Dej vrcholil, keď sa do bojového stretu zapojili aj skutočné pilotované lietadlá. Ukážka sa skončila zostrelením nemeckého lietadla a ústupom nemeckých jednotiek na východiskové pozície. Diváci boli nadšení a účinkujúcich odmenili veľkým potleskom. Aj takýmto spôsobom sa dá mladým ľuďom pripomínať krutosť fašistického besnenia v 2. svetovej vojne a hrdinský boj našich otcov a dedov za slobodu vlasti.

ZO SZPB Stará Kremnička

Tomášovce nezabudli

Vence k pamätníku padlých hrdinov pri príležitosti 68. výročia SNP prišlo 29. augusta položiť niekoľko desiatok občanov v obci Tomášovce. Spomienkové oslavy zorganizovala základná organizá-

cia SZPB, starosta obce a predseda klubu strany SMER SD. Po položení vencov sa priebeh osláv presunul na ihrisko TJ, kde podávali občerstvenie, a večer bola zapálená vatra.

Juraj ZVARA

Viliam Figuš-Bystrý

(2. 1875 – 11. 5. 1937) – HUDOBŇNÝ SKLADATEĽ

Koncom 19. storočia sa Banská Bystrica vyznačovala čulým kultúrnym životom, na ktorom sa zúčastňovali okrem literátov a výtvarníkov aj hudobníci. Jedným z nich bol aj profesor hudby, klavirista, komorný hráč a dirigent Viliam Figuš-Bystrý. Patril ku generácii skladateľov, prvých tvorcov slovenskej národnej hudby, ktorá sa rodila a vyvíjala ešte v období rakúsko-uhorskej monarchie, v podmienkach útlaku slovenského ľudu. Vtedajšia spoločenská situácia sa odzrkadľovala v jeho tvorbe, rovnako ako v tvorbe jeho súčasníkov – Jána Levoslava Bellu, Mikuláša Moyzesa a Mikuláša Schneidra-Trnavského. Umelecký vklad týchto hudobných skladateľov do histórie hudby je aj v tom, že sa odklonili od romantického chápania ľudovej piesne a realisticky prenikli do jej podstaty. Muzikálnosť slovenského ľudu rozvinuli do náročnejších foriem a každý z nich tvorivo, ale pritom odlišným spôsobom načieral do pokladu ľudovej piesne a prezentoval ju taktiež svojším spôsobom.

Viliam Figuš-Bystrý bol rodákom z Banskej Bystrice. Pochádzal z rodiny remeselníka – remenára Samuela Figuša a Františky, rodenej Heinleinovej. V rodnom meste vychodil ľudovú školu a študoval na gymnáziu. Potom išiel študovať na učiteľský ústav do neďalekej Banskej Štiavnice, kde sa začal hlbšie zaoberať hudbou, lebo dovtedy bol skôr hudobným samoukom. Ako študent vystupoval na verejných koncertoch a dirigoval študentský spevácky spolok. V roku 1893 štúdium na učiteľskom ústave úspešne ukončil a ešte intenzívnejšie sa mohol venovať salónnej hudobnej tvorbe, upravoval maďarské ľudové piesne pre spev a klavír, kurucké piesne a balady pre sóla a zbor so

sprievodom klavíra na historické námety.

Ako učiteľ pôsobil Viliam Figuš-Bystrý najskôr v Piliši v Maďarsku. Po roku sa vrátil na Slovensko do Ostrej Lúky, kde učil ďalšie dva roky. Potom prešiel na

V. F.-Bystrý

sedem rokov do školy vo Zvolenskej Slatine. V rokoch 1903–1906 bol znova v zahraničí, tentoraz v Padine v bývalej Južoslávii. Do Banskej Bystrice sa vrátil v roku 1907 a v roku 1914 ešte absolvoval skúšky na Hudobnej akadémii v Budapešti. Potom sa už natrvalo usadil v rodnom meste, kde bol na tamjšom učiteľskom ústave profesorom hudby a popritom učil aj na hudobnej škole vo Zvolene. Významnou mierou prispel k oživeniu hudobných aktivít v meste, založil spevokol evanjelického spolku a hudobný krúžok, pôsobil ako dirigent, interpret a korepetítor a neustále zanietené komponoval.

Začiatkom 20. storočia sa Viliam Figuš-Bystrý vymanil z lojalnosti k Maďarom, ktorú musel dovtedy zdôrazňovať najmä z existenčných dôvodov, aby mu dovolili vyučovať. Čoraz viac sa zaoberal slovenskou národnou hudbou a výrazne prispel k jej rozvoju. Zdrojom inšpirácie mu bola slovenská ľudová hudba,

opieral sa o piesne starej roľníckej a pastierskej tradície, ktoré zbieral na strednom Slovensku a upravoval ich. Dnes hudobných historikov prekvapuje, že ako samouk dokázal nezávisle od tradičnej európskej umelej hudby odpozorovať zo stredoslovenských ľudových piesní osobitosti, ktoré sa neskôr stali atribútmi modernej slovenskej národnej hudby. Popri znalosti slovenskej ľudovej piesne naňho vplývali interpretačné možnosti amatérskeho hudobného prostredia a ovplyvňoval ho aj vkus okolia. Prítom treba brať do úvahy, že do roku 1918 na Slovensku neexistovala ani jedna profesionálna hudobná inštitúcia.

Prvý rok po návrate do svojho rodiska vydal Viliam Figuš-Bystrý 1. zväzok *Slovenských ľudových piesní s klavírnym sprievodom*. Po nich nasledovali početné úpravy slovenských ľudových piesní, ktoré neskôr vyšli súborne pod názvom *Tisíc slovenských ľudových piesní*. S obľubou sa hrávali aj skladby z jeho zbierky *Polné kvety* – 106 piesní v ľahkej úprave pre klavír. Sem patrí i desať *Zbojníckych piesní*, desať *Púchovských piesní* a *Ľudové balady* – všetko pre spev a klavír. Jeho klavírna tvorba mala čiastočne charakter jeho piesňovej tvorby. Boli to väčšinou miniatúrne skladbičky, ako sú najznámejšie *Lístky do pamätníka*, obsahujúce šesť malých skladieb, ďalej *Pestré lístky* (10 skladieb) a *Hudobné miniatúry* (12 skladieb).

Popri komornej a zborovej tvorbe

sa skladateľsky najviac realizoval v lyrickej piesni. Jeho piesňový cyklus *Sny pre spev a klavír* odborníci pokladajú za jedno z najlepších diel. Zhudobnil aj texty niektorých slovenských básnikov, známa je napríklad jeho kantáta *Slovenská pieseň* pre sólo, zbor a orchester na text Pavla Országha Hviezdoslava. Na motívy básne Ivana Kraska zložil skladbu pre mužský zbor *Zmráka sa*, ktorá patrí medzi jeho najlepšie skladby. Zo zborovej tvorby stoja za povšimnutie skladby *Do hôr* na text Márie Konopnickej a *Hoj zem drahá* (Rázusov text).

Dvadsať a tridsať rokov boli vo Figušovom živote umelecky najplodnejšie. Vtedy upravil a harmonizoval veľký počet slovenských ľudových piesní, vytvoril najviac vlastných umelých piesní, komponoval inštrumentálnu a komornú hudbu pre bansko-bystrický komorný hudobný krúžok, vytvoril kompozície zborov, chrámovej, orchestrálnej hudby a vo vyratúvaní jeho aktivít by sme mohli pokračovať. V roku 1919 sa stal zakladajúcim členom a členom výboru Spolku sloven-

ských umelcov a v roku 1925 zastával post predsedu tohto spolku. Viac rokov pracoval aj ako člen hudobnej sekcie umeleckého zboru Matice slovenskej.

Viliam Figuš-Bystrý mal rád poéziu Andreja Sládkoviča a v rokoch 1922–1925 napísal svoju jedinou operu *Detvan*, ktorá bola síce prvou operou na slovenský námet a text, ale nedočkala sa takého záujmu, ako sa predpokladalo. Časť kritiky vyčítala opere základné hudobno-dramatické a myšlienkové nedostatky. Nevydaná partitúra opery je uchovaná v archíve SND v Bratislave.

Neúspech Viliama Figuša-Bystrého neodradil a aj v nasledujúcich rokoch usilovne tvoril. V tom období podnikol aj niekoľkokomediálnu cestu do Prahy, aby sa oboznámil s európskou hudbou, ale nové smery mu boli vždy cudzie. Zvýšil sa však záujem českých hudobných umelcov o interpretáciu jeho komorných diel. Svoje hudobné dielo uzavrel *Slávnostnou predohrou a fúgou*, op. 107 č. 6, ktorú ukončil 10. mája 1937, deň pred svojou smrťou.

Jozef LEIKERT

Dom, v ktorom pôsobil V. F.-Bystrý.

Foto: archív

Spomienka na Víta Nejedlého

Pri príležitosti výročia Karpatsko-duklianskej operácie a Dňa obetí Dukly častejšie ako inokedy myslíme na známych i neznámych hrdinov – príslušníkov Červenej armády a I. československého armádneho zboru, ktorí 6. októbra 1944 na Duklianskom priesmyku prekročili hranice Československa a postupne začali oslobodzovať naše dediny a mestá. Mnohí z nich v boji za slobodu položili svoje životy a navždy spočinuli v podduklianskom kraji.

Jedným z nich bol aj Vít Nejedlý, ktorý sa narodil 22. 6. 1912 v Prahe na Smíchove. Tvorba Víta Nejedlého je rozsiahla. Písal hudbu symfonickú, vokálnu i komornú, upravoval ľudové piesne. Pôsoobil aj ako organizátor hudobného života. Po nacistickej okupácii 15. marca 1939 emigroval

s rodičmi do Sovietskeho zväzu. Na jar 1943 sa stal príslušníkom 1. československej brigády v Novochopersku. Tu sa začína jeho frontová cesta domov, do vlasti. Podľa spomienok spolubojovníkov bol to skvelý človek, medzi vojakmi veľmi obľúbený.

V Buzuluku pôsobila čata pod velením A. Kačerka, ktorej dychový orchester často vystupoval pri rôznych príležitostiach. Väčšina jeho príslušníkov však odišla na front. Po príchode Víta Nejedlého do Novochoperska nastali vo vojenskej hudbe zmeny. Nejedlý dal dokopy pomerne veľké hudobné teleso, ktoré malo 50 – 60 členov. Musel začínať od základov, pretože veľa ľudí sa z frontu do súboru nevrátilo. V polovici mája 1943 už boli natoľko zohratí, že bolo možné hovoriť o súbore.

Veliteľ I. československého armádneho zboru generál Ludvík Svoboda mal osobnú zásluhu na vzniku súboru a veľmi si na ňom zakladal. Súbor združoval vojakov, stmeloval ich, upevňoval puto s domovom, posilňoval ich vlastenecké cítenie, pomohol im uvedomiť si, za čo bojujú, a dodával im v tomto boji sily.

Z Novochoperska nastúpil Nejedlý so svojím súborom cestu cez Tombov, Kursk, Kyjev, Bielu Cerkev, Šepetovku stále bližšie k hraniciam vlasti. V liste rodičom do Moskvy 10. apríla 1944 okrem iného napísal: „O svojej práci vám môžem povedať toto: Máme teraz veľký dychový orchester (60 ľudí) a okrem tohto v tyle zostalo 35 muzikantov, ktorí čoskoro prídu za nami. Inými slovami, pri prehliadke na Václavskom námestí

bude hrať okolo 100 ľudí, takže to už bude celkom slušné.“

Aj keď oslobodzujúce vojská v októbri 1944 naše hranice prekročili, boje v Duklianskom priesmyku neútlmili. Zima a ťažké podmienky oslabili krehké zdravie veľkého a nadšeného bojovníka. Choroba sa ohlásila už začiatkom decembra. Vít Nejedlý však odmietol ísť do nemocnice. Žartovne to zdôvodňoval tým, že nechce zaberat' miesto raneným. Usilovne nacvičoval so svojím súborom v rozstrieľanom hostinci U Gajdoša v obci Ladomírova pri Svidníku, kde 12. decembra 1944 poslednýkrát vo vysokých horúčkach dirigoval hudobno-literárny program pre vojakov. Po koncerte skolaboval. Odviezli ho do poľskej nemocnice v Krosne, kde mu diagnostikovali brušný týfus. Previezli ho do infekčnej nemocnice Červenej armády v neďalekom

Kročienku. K vážnej chorobe sa pridružili ešte i silná angína, prudký zápal pľúc a ochorenie obličiek. V noci z 1. na 2. januára 1945 vo veku 33 rokov zomrel. Spolu so svojimi spolubojovníkmi bol pochovaný na Duklianskom cintoríne. Po smrti ho povýšili do hodnosti kapitána in memoriam.

Súbor pod jeho vedením mal za sebou vyše 300 koncertov pre vojakov v tyle i na fronte a aj pre civilné obyvateľstvo.

V tomto roku sme si pripomenuli 100. výročie jeho narodenia. V rámci 58. slávností kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska vo Svidníku sa pri tejto príležitosti uskutočnilo slávnostná akadémia. Na hrob Víta Nejedlého na Duklianskom cintoríne a k pamätnej tabuli na dome v Ladomírovej, kde Vít Nejedlý dirigoval svoj posledný koncert, položili vence.

Pavel Gojdič

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

• **Bratislava 3:** MUDr. Katarína Schneková 85 rokov.
 • **Bratislava 7:** Jaromír Horniak 90 rokov.
 • **Bratislava 15:** MUDr. doc. Martin Janec 91 rokov.
 • **Bratislava 18:** PhDr. Elena Chrustičová 70 rokov.
 • **Bratislava 24:** JUDr. Pavel Kusenda 90 a Ing. František Dunaj 85 rokov.
 • **Bratislava 26:** Gustáv Števlík 87 a Mariana Ascherová 70 rokov.

• **Bratislava 46:** Gustáv Suchý 93 rokov.
 • **Brezno 1:** Pavol Kukliš 82 rokov.
 • **Banská Bystrica – Uhlisko:** Ing. Zdenek Valach 84 rokov.
 • **Banská Bystrica – Radvaň:** Anna Sopková 90 rokov.
 • **Banská Bystrica – Tr. SNP:** Mgr. Mária Oravcová 82 rokov.
 • **Banská Bystrica – Obr. mieru:** Ing. Pavel Šmál 87 a Mária Michalová 83 rokov.
 • **Banská Bystrica – Rudlová-Sásová:** Soňa Svoradová 85 a Drahomíra Horváthová 65 rokov.
 • **Badín:** Anna Galliková 55 rokov.
 • **Banská Štiavnica:** Marta Borošková 70 rokov.
 • **Cinobaňa:** Štefan Demeter 70, Helena Činčurová, Eugen Behmer a Ján Korim 60, Božena Nová 55 a Mgr. Branislav Boroš 50 rokov.
 • **Čaňa:** Ing. František Brestovič 70 a Ladislav Kuruc 60 rokov.
 • **Čierny Balog: Terézia Herichová 102,** Irena Giertlová 91, Margita Potkányová 90 a Anna Štulrajterová 70 rokov.
 • **Donovaly:** Benjamín Strmeň 89 a Dezider Kaliský 81 rokov.
 • **Gočaltovo:** Zuzana Balážová 88 rokov.

• **Giraltovce:** Imrich Šramko 89, Anna Bartošová 82 a Anna Pantlikašová 81 rokov.
 • **Hniezdne:** Ján Fecenko 75 rokov.
 • **Hostie:** Ján Ďuriač 99 rokov.
 • **Jarabina:** Mária Beňová 81 a Mikuláš Kormaník 65 rokov.
 • **Košice pri IS:** Ján Kriška 89 rokov.
 • **Košice 23:** Mirko Liba 65 rokov.
 • **Krajná Bystrá:** Milan Hrinko 55 rokov.
 • **Ladomirová:** Mária Pasnišinová 86 rokov.
 • **Liptovská Teplička:** Mária Koreňová 86 rokov.
 • **Liptovský Mikuláš:** Božena Mikulášová 83 rokov.
 • **Lipovec:** Mária Milancová 88 rokov.
 • **Lučenec 1:** Ján Širka 90 rokov.
 • **Lubietová:** Eva Bojková 75 rokov.
 • **Myjava:** Kristína Borovská a Viera Smetanová 84, Anna Strnátková 81 rokov.
 • **Medzibrod:** Anna Šutáková 83 a Katarína Pagáčová 60 rokov.
 • **Modra:** Mária Hubeková 86 rokov.
 • **Melčice – Lieskové:** Mária Vašková 70 rokov.
 • **Martin – Stred:** Dušan Floriš 65 a Jiří Šesták 40 rokov.

• **Makovce:** Mária Hruščaková 90 a Michal Hanák 60 rokov.
 • **Miková:** Júlia Varcholová 90, Andrej Jancura 65 a Ján Slivka 60 rokov.
 • **Medvedie:** Ján Vančíšin 98 rokov.
 • **Ostrý Grúň:** Ivan Maslen 70, Stanislav Vida 65 a Janka Balážová 55 rokov.
 • **Pezinok:** Oľga Štrbová 75 a Soňa Fričová 50 rokov.
 • **Prešov – Solivar:** Michal Čarný 87 rokov.
 • **Považská Bystrica:** Ján Šimko 95 a Anastázia Micháľková 82 rokov.
 • **Púchov:** Božena Makuchová 83 rokov.
 • **Poltár:** Mária Václaviková 90 a Ján Iždinský 70 rokov.
 • **Pohorelá:** Kristína Bugajdová 89, Karol Vosko 82 a Anna Pudelková Sýčová 75 rokov.
 • **Rimavská Sobota 1:** Pavel Sekerka 89 rokov.
 • **Rimavská Sobota 2:** Judita Bolfíková 94, Paulína Kasarová 91 a MUDr. Július Lukáč 75 rokov.
 • **Rožňava:** Eva Dovalová 85, František Mikloš a Juraj Očkaík 80, Ete-la Gunderová 75, Zuzana Slováková a Jarmila Sabóová 60 rokov.

• **Stará Ľubovňa:** Amélia Jetlebová a Anton Špes 70 rokov.
 • **Spišská Nová Ves:** Jozef Sokolský 91 a Justína Drevková 88 rokov.
 • **Senica:** Gizela Fišerová 89 rokov.
 • **Sučany:** Miloslav Miert 91 a Elena Kornutová 65 rokov.
 • **Stará Turá:** Emília Gregorová 85 rokov.
 • **Slovenská Ľupča:** František Horčín 87 a Anna Oľšaková 85 rokov.
 • **Stropkov:** Anna Mižová 86 a Ján Komišák 86 rokov.
 • **Svidník:** Ján Hvizd 84 rokov.
 • **Trnava 1:** Ondrej Homola 90, Brigita Horanová 88, Marta Kmetyová 82, PaedDr. Eva Kopúňková 75, Lídia Hudeková a Stanislav Mihálik 70 rokov.
 • **Ulič:** Anna Fedičová 93 a Mikuláš Karbuník 75 rokov.
 • **Vráble:** RSDr. Magdaléna Nilašová 65 rokov.
 • **Valaská:** Ondrej Králik 88, Veronika Belasá 81 a Jaroslav Krajč 75 rokov.
 • **Zvolen – Zlatý Potok:** Ján Antal 88, Milica Lehocká 82, Emília Antalová 81 a Alžbeta Paučová 65 rokov.
 • **Žiar n/Hronom:** Ján Karvaš 65 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Cinobaňa** s 95-ročným Jánom Gombalom, 68-ročným Ivanom Paulíkom a 67-ročnou Emáliou Wittlingerovou.
 ■ **Čierny Balog** s 93-ročným Jozefom Švantnerom.
 ■ **Giraltovce** s 92-ročným Andrejom Kočiščakom.
 ■ **Kružlová** s 95-ročným Jánom Ščerbom a 81-ročnou Máriou Kušejovou.
 ■ **Liptovský Mikuláš** s 97-ročnou Tatianou Rajniakovou a 79-ročným Jozefom Valentom.
 ■ **Pohorelá** s 92-ročnou Juliou Vojtkovou.
 ■ **Stašovce** s 86-ročným Jozefom Homzom.
 ■ **Stropkov** s 86-ročným Michalom Demčom.
 ■ **Stará Turá** so 47-ročnou Marcelou Hoghovou.
 ■ **Tisovec** s 81-ročnou Zuzanou Czéteyovou.
 ■ **Topoľčany 1** s 91-ročnou Máriou Chudou a 87-ročnou Júliou Michalkovou.
 ■ **Valaská** so 78-ročnou Máriou Borošovou.
 ■ **Žiar n/Hronom** s 94-ročným Danielom Knoškom, 88-ročnou Matildou Šlaukovou, 85-ročným Ondrejom Holubom, 73-ročnou Annou Čurnou a 68-ročným Ing. Pavlom Snopkom.
Česť ich nehynúcej pamiatke!

Odišiel Jozef Giertli

Pravde žil som, krivdu bil som, verne národ svoj ľúbil som: to jediná moja vina a okrem tej, žiadna iná...

Tieto slová básnika asi najvýstižnejšie charakterizujú život zosnulého pplk. Jozefa Giertliho, vzácného človeka, príkladného spolupracovníka, úprimného priateľa a dlhoročného člena Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, ktorý naše rady navždy opustil 10. októbra.

Jožko Giertli bol priamym účastníkom protifašistického odboja. Ako 20-ročný sa spolu s kamarátmi z Čierneho Balogu na Jansenských holiach zapája do SNP s cieľom bojovať proti fašistom a ich domácim prísluhovačom. Je členom II. partizánskej brigády „Za oslobodenie Slovanov“ a po krátkom výcviku sa zapája do bo-

jových akcií pri Východnej, Štrbe, Liptovskom Hrádku, Porúbke, Malužinej, ale aj pri Žiari nad Hronom, Močiari a Dobrej Nive. Na Dobronivských lúkach, pri boji proti nacistom z elitného pluku SS Schill, je črepinou granátu ranený na predkolení pravej nohy. Po potlačení Povstania pokračuje v boji proti okupantovi v lesoch okolo rodného Čierneho Balogu. V januári 1945 spoločne s partizánmi z Partizánskeho zväzku Chruščov zabraňuje ústupu nemeckého 309. granátnického pluku 208. pešej divízie cez Čierny Balog. Využívajúc vopred vybudované postavenia, 700-členný nemecký pluk zablokovali a za pomoci rumunských jednotiek rozohnali a 29. januára 1945 obec oslobodili.

V roku 1946 nastupuje na základnú vojenskú službu, absol-

vuje poddôstojnícku školu a vo funkcii veliteľa družstva a neskôr veliteľa čaty sa venuje s vervou výcviku nováčikov a záloh. Po ukončení vojenskej služby v októbri 1948 nastúpil do služieb Zboru národnej bezpečnosti. V ZNB prešiel za 31 rokov rôznymi funkciami a pôsobil v mno-

hých obciach a mestách vtedajšej ČSSR. V roku 1979 na vlastnú žiadosť odchádza do dôchodku z funkcie zástupcu náčelníka Okresnej správy ZNB v Banskej Bystrici.

Pplk. Jozef Giertli bol od roku 1945 členom Zväzu československých partizánov a od roku 1967 aktívnym členom SZPB. Bolesť sa nás dotkla smutná a nečakaná správa o náhlom odchode nášho drahého zosnulého spomedzi nás. Dlhé roky žil a statočne pracoval medzi nami a po celý tento čas sme ho poznali ako dobrehého priateľa. Nepoznal únavu, nedbal na čas, bol ochotný vždy stať na svojom mieste, vo svojom dôležitom pracovnom zadení, aby sa svojou snaživou prácou pričinil o úspešné splnenie našich spoločných predsavzatí.

Česť jeho pamiatke!

Ján PÁLEŠ, predseda Obiv Banská Bystrica

Pamiatke plk. v.v. E. Kropiláka

Dôverne ho poznali stovky ľudí – odbojári, vojaci, športovci, priatelia i neznámi ľudia. V novembri by sa dožil 88 rokov. Napriek poranenej nohe a paličke, o ktorú sa pri chôdzi opieral, prekypoval optimizmom a chuťou do života. Až prišla nečakaná správa: plukovník Eugen Kropilák, žijúci v Bratislave, člen ZO SZPB, nositeľ viacerých vojenských vyznamenaní, dňa 26. septembra zomrel. S vojenskými poctami bola posledná rozlúčka s týmto vzácnym človekom 3. októbra v bratislavskom krematóriu.

Po ukončení gymnázia sa zamestnal v Ružomberku. Len čo sa začalo Povstanie, stal sa, spolu s ďalšími priateľmi, čle-

nom partizánskej brigády Stalin. Zúčastnil sa rýchleho výcviku a bojových akcií. Absolvoval Vojenskú akadémiu v Hraniciach, ktorú skončil v hodnosti poručíka pechoty. Prvú službu nastúpil v posádke v Jelšave. Vojna však pokračovala – v Slovenskom raji sa zúčastnil bojových akcií proti benderovcom. Pre nedostatok dôstojníkov špecializovaných odborov absolvoval ženijný kurz. Nasledovala služba v popradskej posádke. Tu sa spriatelil s viacerými športovcami, najmä horolezcami, a podnikal s nimi túry na tatranské končiare.

V rokoch 1951-56 slúžil v škole pre vojenský dorast a pilotov v Kremnici – a opäť pokračoval

v športových aktivitách, najmä v turistike a lyžovaní, k čomu viedol aj poslucháčov vojenskej školy. Donedávna sa pravidelne v Kremnici stretávali. Ešte po osemdesiatke sa sám aktívne zúčastňoval lyžiarskych pretekov na Bielej stope SNP a prichádzal na stretnutia s predstaviteľmi mesta. K aktívnemu športovaniu vchoval aj svojho syna Stanislava. Stal sa učiteľom na Žižkovej škole v Bratislave, neskôr viedol vojenskú prípravu študentov na Právnickej fakulte Univerzity Komenského. Po tomto období pracoval na Ministerstve obrany, kde mal na starosti preverovanie uchádzačov o priznanie zásluh v odboji podľa zákona č. 255.

Aktivita sa mu nekončila ani po odchode do dôchodku – pracoval v organizácii Zväzarm, stále bol aktívnym členom SZPB.

Plukovník Eugen Kropilák, mimoriadne aktívny do posled-

ných dní života, už nepríde na besedy s mladými ľuďmi, ani na priateľské stretnutia s odbojármi. Pamiatka na neho však stále zostáva živá. A nezabudnuteľná.

Martin KUČEK

Eugen Kropilák, vytrvalý účastník Bielej stopy SNP v Kremnických horách.

Foto: autor

Milan Magul'ak – zanietený odbojár

Takmer štvrtstoročie v radoch našej odbojárskej organizácie a zanietená práca v nej priviedla čerstvého jubilanta, 65-ročného Milana Magul'aka, pred niekoľkými rokmi do funkcie predsedu takmer 140-člennej ZO SZPB vo Svidníku. Je najväčšou organizáciou v regióne. Aj zásluhou svojho predsedu sa jej členovia môžu hrdiť mnohými vydarenými akciami a celkovou činnosťou naplňujúcou poslanie SZPB. Nie celkom obvyklou záležitosťou, ktorá sa zrealizovala z jeho podnetu, bolo založenie hudobnej skupiny OD-BOJÁR 2011. Tvorí ju dvojica z najmladších členov ZO SZPB vo Svidníku a ďalších dvoch na vstup medzi členov pripravujú. Táto skupina vystupuje a hrá na všetkých akciách organizovaných odbojárskou organizáciou vedenou Milanom Magul'akom. Milan

je svidníckej verejnosti známy ako príjemný, spoločenský chlap s večným chlapčenským úsmevom na tvári. Okrem zanietenej verejnej činnosti a aktivít v odbojárskej organizácii je známy aj svojou záľubou a záujmom o liečivé rastliny. Dokáže pomôcť a poradiť svojim známym a priateľom pri rôznych ťažkostiach.

Životná cesta Milana Magul'aka viedla z rodných Šemetkoviec cez Stročín, kde si našiel celoživotnú družku – manželku Máriu – do Svidníka, kde prežil väčšiu časť svojho aktívneho a pracovného života. S Máriou vychovali syna a dve dcéry a dnes sú už hrdí starí rodičia 8 vnúčat.

Na návrh Predsedníctva oblastnej organizácie SZPB vo Svidníku udelila Ústredná rada SZPB v Bratislave Milanovi Magul'akovi zo Svidníka medailu M. R. Štefánika

Milan Magul'ak (tretí zľava) s členmi Predsedníctva oblastnej organizácie SZPB vo Svidníku.

Foto: P. Gal'

III. stupňa za dlhoročnú činnosť pre odbojársku organizáciu. Spolu s pamätným listom mu ju odovzdal pri

príležitosti jeho životného jubilea predseda Obl. V SZPB vo Svidníku Jozef Rodák. Drobnými darčekom

a gratuláciou sa pripojili členovia predsedníctva svidníckej oblastnej organizácie.

František DŽALAI

V Trenčíne

Základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Heľpe zorganizovala pre svojich členov a rodinných príslušníkov zájazd do Trenčína. Prehliadku Trenčína sme začali vyhlídkovou plavbou po Váhu na lodi Xenia. Privítal nás kapitán, ktorý svojím slovom obohatil našu hodinovú plavbu po Váhu.

Ďalšou zástavkou bol Trenčiansky hrad, ktorý je tretí najväčší na Slovensku. Na nádvorí sme obdivo-

vali Studňu lásky, pozreli sme si vystúpenie sokoliarov a mohli sme obdivovať dobové remeslá, ako je hrnčiarstvo či kováčstvo, a streľbu z luku. Potom sme pokračovali prehliadkou hradu, ktorá trvala 2,5 hodiny. Tu sme sa dozvedeli o jeho histórii.

Po krásnom výlete sme sa cestou domov zastavili pri Pamätníku SNP v Nemeckej, kde sme vzdali úctu padlým účastníkom SNP a uctili si 68. výročie SNP.

Náš výlet bol obohatený partizánskymi a ľudovými piesňami a krásnymi zážitkami, ktoré sme si doniesli domov.

Vladimíra BABELOVÁ

Členovia a sympatizanti ZO SZPB v Heľpe počas výletu.

Foto: vb

Pochod turistov

Mesiac september je príznačný pre začiatok jesenných turistických akcií. Jednou z nich, v zmysle plánu činnosti Klubu slovenských turistov Senica, bol 32. ročník Senickej maširovky 8. septembra v Cerovej,

časti Rozbehy, s centrom akcie pri turistickej Chate SNP.

Vládla príjemná pohoda umocnená pekným počasím končiaceho sa leta. Deň sa chýlil k svojmu záveru a turisti sa postupne vracali do cieľa

k Chate SNP. Príjemne unavení, ale s úsmevom na tvári, plní spomienok a poznatkov z dokončeného pochodu. Väčšina zúčastnených turistov, ktorí prešli trasy 35 a 50 km, bola svojim vekom vysoko nad 60 rokov.

Vo chvíľach pohody, nevdok sa natískala spomienka na obdobie spred 68 rokov, ktorá sa viaže na obdobie, kedy dnes dožívajúci naši rodičia a dedovia prežívali kruté chvíle neslobody, kedy náš národ povstal proti útlaku so zbraňou v ruke. Naša turistická Chata SNP svojim názvom a s pamätnou tabuľou umiestnenou na jej priečelí, túto skutočnosť neustále pripomína. Nielen nám členom, ale i všetkým, ktorí ju pri svojich potulkách našou prírodou navštívia. Nachádza sa v náručí malokarpatskej prírody a bola vybudovaná s veľkým pričinením našich turistov s dokončením v r. 1975-76 a je venovaná pamiatke na SNP.

Jozef KALAMEN

Chata SNP.

Foto: archív Jk

Krásny deň v Pohronskom Bukovci

Pohronský Bukovec, dedinka v Nízkych Tatrách, zohrala veľký význam v dejinách národnooslobodzovacích bojov. Po obsadení Banskej Bystrice boli tieto hory útočiskom veliteľov R. Viesta, J. Goliana a ďalších, aj nášho slávneho rodáka Karola Pekníka.

Generál Karol Pekník sa narodil 23. apríla 1900 v Pezinku, kde prežil svoje detstvo aj mladosť. Rozhodol sa zasvätiť život vojenskej povolaniu. Po vojenskej akadémii vyštudoval Vysokú vojenskú školu v Prahe. Počas ČSR a Slovenského štátu pôsobil vo vysokých funkciách, bol aj spolupracovník gen. Čatloša. V júni 1944 sa zapojil do príprav ozbrojeného Povstania. Po jeho potlačení a ústupe do hôr sa pokúsil spolu s veliteľmi preraziť nemecké obkľúčenie. V horách Pohronského Bukovca ho Nemci zajali a pri pokuse o útek 1. novembra 1944 zastrelili. Vlast' na neho nezabudla. Je nositeľom Československej medaily Za chrabrosť, Radu SNP I. triedy, Čs. vojnového kríža a ďalších.

Čoraz častejšie nás prenasledovala myšlienka zísť do Pohronského Bukovca a odhaliť tam vedľa gen. Viesta a Goliana aj nášmu hrdinovi pamätnú tabuľu. V tomto roku pri príležitosti 68. výročia SNP sa plán uskutočnil.

Náš autobus koncom leta zastavil pred kultúrnym domom. Privítali nás starosta Igor Šagát a predseda ZO SZPB p. Rybár s najstarším občanom, ktorý nám porozprával o ťažkých dňoch, ktoré prežívali pred 68 rokmi. Nasledoval slávnostný akt odhalenia pamätnej tabule gen. Pekníkovi na pamätníku padlých hrdinov 2. svetovej vojny. Pásku slávnostne prestrihli zástupca primátora Pezinka J. Čech a predseda ZO SZPB D. Vilim.

Oslavy 68. výročia SNP sa uskutočnili za účasti mnohých vzácnych hostí: podpredsedníčky NR SR J. Laššákovéj, predsedu BSK V. Maňku, zástupcu Ruskej federácie plk. Ščerbakova, predsedu SZPB P. Sečkára a občanov zo širokého okolia.

Pri rozlúčke nám vyhrávala hudba z Pohronského Bukovca. Sľúbili sme si, že sa budeme stretávať, veď nás spájajú spomienky a ľudia, ktorí za slobodu bojovali a za krajší život položili svoje mladé životy.

Mária Markeová
ZO SZPB Pezínok

Odovzdali ocenenia

Na septembrovom zasadnutí Oblastného výboru SZPB v Novom Meste nad Váhom privítal jeho predseda Ján Hulínek všetkých členov i vzácneho hosta z Ústrednej rady zväzu vojakov SR, výkonného tajomníka plk. v.v. Jozefa Košíka z Trenčína, ktorý spolu s predsedom Rady Klubu zväzu vojakov SR v Novom Meste nad Váhom, plk. v. v. Štefanom Bumbálom odovzdali ocenenie, Pamätnú medailu ministra obrany SR III.

stupňa, ich členovi a čestnému členovi SZPB plk. v. v. Dionýzovi Chajmovi.

Na zasadnutí prevzali ocenia členovia SZPB: Medailu M.R. Štefánika II. stupňa Zdenko Lacco a III. stupňa Oto Bača a Pavel Jeřala.

Ján Hulínek kladne hodnotil krajské oslavy 68. výročia SNP na vrchu Roh pri Lubine a taktiež pietne spomienky v obciach a mestách v našom regióne.

Viliam SOLOVIČ

Čarovný mináčovský Klenovec

Ak chcete pocítiť, kde pulzuje srdce Slovenska, vydajte sa z Brezna cez Tisovec a Hnúšťa do nevelkého mesta Klenovec. Názov obce sa spája s výskytom kleny, stromu, ktorý tu rástol vo veľkom množstve a vytváral pestrú zeleň v horských i podhorských polohách. Mal mohutné srdcovité korunové sústavy.

V monografii Gemersko-malohontskej župy sa píše, že prvá zmienka o Klenovci je z roku 1438, keď Klenovec patril pánom hradu Hajnáčka. Obec pravdepodobne existovala už pred tatárskym vpádom. Slováci tu na brehoch riečky Rimavy rúbali lesy a získavali pôdu pre polia a pastviny. Z hanáckeho panstva (v 15. storočí) prišlo do Klenovca aj niekoľko maďarských rodín páliť uhlie. Rýchlo sa však poslovenčili a len niektoré mená (Antal, Bálint) poukazujú na ich maďarský pôvod.

V Klenovci sa narodili mnohé významné osobnosti, ktoré mali v slovenských dejinách a literatúre dôležité postavenie a svojím dielom, spisovateľskou a výchovnou činnosťou ovplyvnili ďalší historický a umelecký vývoj.

Historické osobnosti

„Naše mesto sa hrdí celým radom významných ľudí. Ich výpo-

čet siaha od obdobia osvietenstva cez obdobie boja za národné oslobodenie až po predmníchovskú republiku, roky druhej svetovej vojny, povojnové roky, ba až po dnešok. Musím spomenúť aspoň Ladislava Bartholomeidesa, evanjelického kňaza a učiteľa. Tento vlastivedný bádateľ, osvietenec a buditeľ zhromaždil a vydal množstvo etnografického materiálu o Gemerskej stolici,“ začala svoje rozprávanie primátorka Klenovca Zlata Kaštanová. „Pavol Šramko okrem toho, že písal verše, vydal v roku 1805 Československú gramatiku. Jeho syn Peter Pavol Šramko bol členom Učenej spoločnosti malohontskej, vydal duchovné piesne. V kruhu malohontských vzdelancov vynikol učiteľ Ján Krman a Gregor Paulíny, takisto učiteľ a prispievateľ do časopisu Solennie. Po nástupe novej generácie do literatúry v 30. rokoch 19. storočia, vedenej Ľudovítom Štúrom, do-

chádza ku kultúrnemu rozvoju na Slovensku. V nej majú významné postavenie aj viacerí klenovskí rodáci. Karol Salva, učiteľ, vydavateľ a publicista. V Klenovci učil od roku 1885. Pre článok Čo Slovák, to človek ho prepustili zo školských služieb. Klenovčania ho bránili pred zatknutím valškami. Mnohých pre tento odpor uväznili. Karol Salva po zhoršení pomerov na Slovensku odišiel do USA, kde zomrel ako evanjelický farár v Clevelande,“ priblížila.

Návštevu Klenovca som si dobre načasoval – 10. augusta, v deň narodenín Vladimíra Mináča. Stojím pred rodným domom bratov Mináčovcov. Nuž teda nedožité deväťdesiate narodeniny slovenského barda, ktorý po druhej svetovej vojne tvoril jadro formujúcej sa takzvanej povstaleckej generácie. Baťko Mináč, ako sme ho nie tak dávno volali. Novinár, publicista, esejista, kultúrny činiteľ, prozaik, funkcionár, spoločensky angažovaný človek. Prešiel povstaleckými bojmi, nemeckými zajateckými tábormi, a táto jeho životná skúsenosť sa premietla do značnej časti jeho tvorby. Autor

Oslobodzovacie boje o Klenovec a povstalecké tradície pripomína legendárny sovietsky tank. Foto: M. Stehlík

desiatky kníh, ktoré významnou mierou prispeli k obohateniu našej kultúry.

Tu vyrastal aj mladší brat Vladimíra Mináča – Ján Mináč (1926-1965). Účastník SNP, ako partizán už počas štúdia pracoval v Čs. rozhlas, bol literárny redaktor, písal fejtóny a rozhlasové poviedky. Neskoršie sa stal lektorom a od roku 1958 vedúcim dramaturgom 1. tvorivej skupiny Štúdia hraného filmu. Mal predpoklady pre úspešnú umeleckú kariéru, ktorú prerušila neočakávaná smrť. Zomrel 39-ročný a pochovali ho v Bratislave.

Manželka Zuzka Mináčová je úspešnou slovenskou fotografkou a žije v Prahe. Ich talentovaný syn Matej Mináč, filmový režisér – dokumentarista – je tvorcom niekoľkých dokumentárnych filmov o pozoruhodnej záchrane slovenských židovských detí. Veľký ohlas vzbudila najmä snímka Níkyho rodina.

Lekári bratia Englerovci

K váženým klenovskými rodinám, ktoré patrili k zemianskej

vrstve, možno zaradiť rodinu Englerovcov. Z jej kruhu vyšli významní ľudia, a tak spomeňme aspoň dvoch reprezentantov rodu v 20. storočí – lekára bratov Englerovcov, Pavla a Ľudovíta. Počas SNP v roku 1944 Pavol Engler okrem lekárskej starostlivosti a finančnej podpory zásoboval partizánov liekmi, poskytol im svoje auto aj zubnú ambulanciu. Zároveň ako citlivý človek sa spolu s manželkou ujal po likvidácii Povstania a nemeckej okupácii Gemera deportovaných civilov a ranených partizánov, a pomáhal im i mnohým židovským rodinám, ktoré sa skrývali na klenovských vrchoch. Englerovci opustili Klenovec, keď prekonalí obvinenie z kolaborácie s Nemcami. Dožili sa politickej i právnej rehabilitácie. V Klenovci ostali na nich len milé spomienky a hrob podplukovníka Slovenskej armády Sama Englera, ku ktorému prinášajú kvety dnes už najmladší príslušníci významného rodu, ktorý má trvalé miesto v histórii Klenovca a slovenského národa.

Milan STEHLÍK

Tabuľa Karolovi Pajerovi. Pôsobil v protifašistickom odboji vo Francúzsku. Za výdatnej podpory prof. Jozefa Fišera založil s priateľmi Kresťanský dom detí, v ktorom zachránili deti antifasistov a najmä židovských rodičov. Foto: M. Stehlík

Kain a jeho obeť

Na pohrebe toho človeka som sa ocitol náhodou. Vedel som však o ňom, že veľa rokov strávil vo väzení, že ho v tých časoch opustila manželka aj s deťmi a že zmizli niekde v Austrálii. Zomrel v starom kaštieli, ktorý tu po sebe zanechal gróf Pálffy a ktorý bol prestavaný na „starobinec“. Keď skončil obrad, pristúpil ku mne starý, šedivý pán a dali sme sa do reči. Vysvitlo, že sa s nebožtíkom dobre poznal a že s ním dokonca strávil niekoľko rokov aj vo väzení.

– Bol to tvrdý chlap, zaspomínal. Ani Kain z neho nič nevytrieskal, dodal.

– Kto to bol Kain? – spytujem sa.

– Zlosyn to bol, horší ako ten, čo zabil svojho brata. To my sme ho tak pomenovali, lebo aj on

mal na tvári znamenie ako Kain, rozhovoril sa môj spoločník. Jeho oči, zuby, ústa, pohľad... ..to všetko prezrádzalo, koľko zla je v jeho povahe. Nebolo horšieho medzi vyšetrovateľmi a bacharmi, on sa priam vyžíval, keď mohol niekoho trýzniť a ponižovať. Akoby mu Diabol našeptával, čo treba robiť, aby človeka zlomil a urobil z neho trosku. Aj jeho kolegovia sa odvracali, keď s ním boli pri výsluchu. Nie každý mal v sebe toľko horlivosti a sadizmu, aby zniesol pohľad na jeho brutalitu.

– Ako to všetko skončilo? – vyzvedám.

Čítaj, podal mi do ruky obálku s listom a začal si nenápadne obzerat skupinku ľudí, v blízkosti čerstvého hrobu. Prišli sem zapáliť sviečku a položiť kvet na

hrob svojho príbuzného. Deti aj dospelí ľudia. Ak vynechám z listu to nepodstatné, dozvedel som sa:

...Ako už iste vieš, ocitol som sa v „starobinci“. Nestážujem sa, bolo aj horšie. Mohlo by Ťa však zaujímať, že som sa tu stretol s Kainom. Rodinka ho umiestnila v útulku, ktorý sa aj pre mňa stal domovom. Spoznal som ho na prvý pohľad, tie isté oči, tie isté vycerené zuby. Videl som ako zbledol, no ani ja som v prvej chvíli nevedel, ako sa mám zachovať. Po toľkých rokoch stretnúť človeka, ktorý ma dlhé mesiace trýzniť a ponižoval, bol pre mňa šok. Až po čase som k nemu pristúpil na konci jednej dlhej chodby.

– Čo sledíš, starý somár, zavráčal. Nedaj Boh, aby takýchto ľudí znova povolali do služby, pomyslel som si.

– Budeme sa musieť pokonať.

Za seba aj za moju rodinu, o ktorú som vďaka tebe prišiel, oznámil som mu.

– Zabudni na to, zarehotal sa mi do tváre. Koho by už dnes zaujímal tvoj príbeh, po toľkých rokoch?

– Tvoje deti a tvojich vnukov, prestal som sa už ovládať. Pochválil si sa im, akým sadistom je ich otec a dedo? Zbledol ako postelne prádlo, ešte aj brada sa mu roztriasla. Asi som trafil na jeho najcitlivejšie miesto. Veľmi mu záležalo na jeho rodinke, ktorá ho pravidelne navštevovala, všimol som si. Niekde hlboko, v mozgových lalokoch, sú ešte zrníčka, ktoré vyžarujú normálne ľudské pocity ku svojim najbližším aj u takých surovcov, ako bol Kain.

– To neurobíš, zastonal.

– Ale urobím, nepoľavil som. Keď najbližšie príde tvoja rodinka, budú tu aj moji kamaráti,

ktorých si tiež mlátil a ponižoval, oznámil som mu a bol som rozhodnutý celý týždeň ho ponechať v neistote. Nebol som však presvedčený o správnosti svojho konania. Ku koncu týždňa sa Kain obesil. Na tenkom oceľovom lane, ktoré mu prerazilo hrdlo. Akoby mi tým chcel oznámiť, že mám byť ticho, že si zvolil dostatočne krutý trest za svoju minulosť. Nech Boh teraz súdi jeho i mňa...

To je tá jeho rodinka, kývol hlavou za odchádzajúcou skupinkou ľudí môj spoločník. Asi to tak Prozreteľnosť chcela, aby sa títo ľudia nič nedozvedeli. Ktovie, možno sa postarala aj o to, aby sa Kain a jeho obeť stretli v „starobinci“ a aby ich pochovali blízko seba. Teraz už majú celú večnosť na to, aby sa o všetkom porozprávali.

Rudolf SLEZÁK

